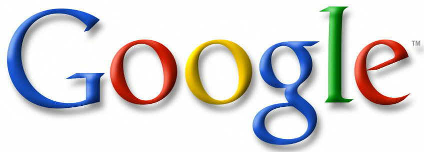
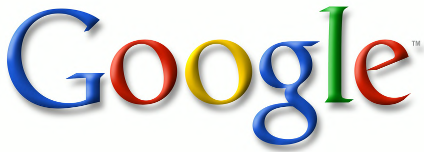
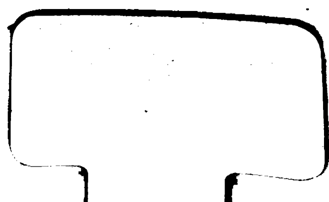

EENIGE OPMERKINGEN

NAAR AANLEIDING VAN

Artikel 1995 van het Burgerlijk Wetboek.

F. J. VLAMINGH KIEBÊRT.

Eenige Opmerkingen

naar aanleiding van

Artikel 1995 van het Burgerlijk Wetboek.

Typ. J. VAN BOEKHOVEN, Utrecht.

EENIGE OPMERKINGEN

NAAR AANLEIDING VAN

Artikel 1995 van het Burgerlijk Wetboek.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

MR. M. S. POLS,

Hoogleeraar in de Faculteit der Rechtsgeleerdheid,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op **Woensdag 20 Juni 1894**, des namiddags te 3½ ure,

DOOR

FRANCISCUS JACOBUS VLAMINGH KIEBÊRT,

geboren te Uithoorn.

UTRECHT.
J. VAN BOEKHOVEN.
1894.

AAN MIJNE MOEDER

EN

AAN DE NAGEDACHTENIS VAN MIJNEN VADER.

Bij het verlaten der Academie is het mij een aangename taak, U, Hoogleeraren der Juridische Faculteit, mijn oprechten dank te betuigen voor het van U genoten onderwijs en den steun, dien ik bij mijne studiën van U mocht ondervinden.

In het bijzonder dank ik U, Hooggeleerde HAMAKER, *Hooggeachte Promotor, voor Uwe welwillende en zeer gewaardeerde hulp en voorlichting, mij bij het samenstellen van dit proefschrift verleend.*

Zeer erkentelijk ben ik ook U, Hooggeleerde DE GEER, HAMAKER *en* MOLENGRAAFF, *Eere-voorzitters van „Antonius Matthaeus", voor de vele nuttige wenken, die ik met het oog op de praktijk der rechtswetenschap van U heb mogen ontvangen. De leerrijke avonden, in dit gezelschap doorgebracht, zullen bij mij steeds in aangename herinnering blijven.*

Mijne vrienden en kennissen, het ga U allen wel!

Mogen de vriendschapsbanden, die tusschen ons gelegd zijn, nimmer verbroken worden en mogen onze wegen zich nog menigmaal kruisen!

Het Utrechtsch Studentencorps wensch ik een voortdurenden en toenemenden bloei toe.

UTRECHT, Juni 1894.

INHOUD.

INLEIDING.

Artikel 1995 van het Burgerlijk Wetboek vinden wij in de eerste afdeeling van den zevenden of laatsten titel van het vierde boek, in welken titel de „Verjaring" geregeld wordt, terwijl de eerste afdeeling blijkens het opschrift over „verjaring in het algemeen" handelt.

Wanneer wij weten, dat de werking der verjaring tweeledig is, dat zij rechtsbetrekkingen en rechten doet ontstaan en ze doet tenietgaan, [1]) en daarom onderscheiden wordt in eene verwervende of acquisitieve en eene opheffende of exstinctieve verjaring (*praescriptio acquisitiva* of *usucapio* en *praescriptio exstinctiva* of eenvoudig *praescriptio*), dan zouden wij in deze eerste afdeeling, volgens het opschrift, alleen bepalingen verwachten, die voor beide soorten van verjaring gelden. Dit is echter niet het geval; er komen ook enkele

[1]) Cf. art. 1983 B.W.

artikelen in voor, die uitsluitend over acquisitieve verjaring handelen, nl. de artikelen 1990 en 1992 tot en met 1998.

Onder deze behoort dus het artikel, dat in dit proefschrift nader door ons zal behandeld worden.

Uit den inhoud zal ons blijken, dat het met de exstinctieve verjaring niets te maken heeft, maar alleen betrekking heeft op de acquisitieve verjaring, al is het door den wetgever geplaatst in de afdeeling, die over verjaring in het algemeen handelt.

Vóór wij in eene nadere beschouwing van dit artikel treden, zullen wij in het eerste hoofdstuk met een enkel woord over acquisitieve verjaring in het algemeen spreken en in het kort nagaan welke vereischten de wet voor de acquisitieve verjaring stelt, van welke eischen wij dan de goede trouw een weinig nader zullen beschouwen.

HOOFDSTUK I.

ACQUISITIEVE VERJARING, HARE VEREISCHTEN (IN HET BIJZONDER DE GOEDE TROUW).

In art. 639 van het Burgerlijk Wetboek wordt de acquisitieve verjaring genoemd onder de wijzen, waarop eigendom verkregen wordt.

Eveneens wordt zij in art. 665 B.W. als eene wijze van eigendomsverkrijging omschreven: „Eigendom wordt verkregen door verjaring, nadat men eene zaak heeft bezeten gedurende den tijd welken de wet bepaalt, en overeenkomstig de voorwaarden en onderscheidingen, welke bij den zevenden titel van het vierde boek van dit wetboek zijn vastgesteld."

In art. 1983 B.W. daarentegen wordt verjaring genoemd „een middel om, door het verloop van eenen zekeren bepaalden tijd, en onder de voorwaarden bij de wet bepaald, iets te verkrijgen of van eene verbintenis bevrijd te worden." Volgens dit artikel, en eveneens volgens het opschrift van de tweede afdeeling van den titel over verjaring, is de acquisitieve verjaring dus een middel om *iets* te verkrijgen.

Blijkens den inhoud van art. 2000 B.W. is onder dit „iets" te verstaan:

1°. een onroerend goed,

2°. eene rente,

3°. eenige andere, aan toonder niet betaalbare, inschuld.

Van elk van deze 3 zaken kan volgens het artikel de *eigendom* verkregen worden.

Volgens onze meening gebruikt de wet het woord „eigendom" hier niet in den gewonen zin van het woord, maar in den ruimen zin van „een onaantastbaar recht", in welken zin wij het woord ook opvatten in art. 555 B.W., volgens hetwelk de wet door zaken verstaat alle goederen en rechten, welke het voorwerp van eigendom kunnen zijn. Ook hier moeten wij „eigendom" beschouwen als een onaantastbaar of absoluut recht op het een of ander, a. h. w. parallel loopende met het recht, dat men als eigenaar op eene lichamelijke zaak heeft.

En eveneens moeten wij in art. 1983 en in het opschrift van de hierboven genoemde tweede afdeeling de woorden „om iets te verkrijgen" in dien zin opvatten, dus: „om op eene lichamelijke of onlichamelijke zaak een onaantastbaar recht te bekomen." Dat recht kan blijkens art. 2000 òf een zakelijk recht van eigendom op eene onroerende lichamelijke zaak („onroerend goed") òf een persoonlijk recht („rente of eenige andere, aan toonder niet betaalbare, inschuld") zijn.

Nu rijst de vraag, of onder „onroerend goed" in art. 2000 alleen is te verstaan het zakelijk recht van

eigendom op onroerend goed, of dat daaronder ook kunnen worden begrepen de andere zakelijke rechten op onroerend goed, m. a. w. of men door verjaring alleen het zakelijk recht van eigendom op onroerende lichamelijke zaken, benevens persoonlijke rechten, kan verkrijgen, of ook andere zakelijke rechten op onroerende lichamelijke zaken. Wij meenen, dat ook deze laatste door verjaring kunnen verkregen worden. Wel gebruikt de wet het woord „onroerend goed", maar bestaat er bezwaar om daarvoor te lezen „onroerende zaak", waartoe ook de onlichamelijke zaken behooren, zooals o. a. blijkt uit art. 564 B.W., waar alle daar genoemde zakelijke rechten als onroerende zaken erkend zijn?

Voor de bewering, dat „onroerend goed" niet geschikt is om er ook rechten door te omvatten, beroept men zich wel op art. 555 en 1210 B.W., waar „goed" beteekent „lichamelijke zaak", daar beide artikelen de goederen uitdrukkelijk van de rechten onderscheiden. Doch hiertegenover kunnen wij talrijke plaatsen aanhalen, waar onder „goed" ontwijfelbaar onlichamelijke zaken, rechten, begrepen zijn; daartoe hebben wij slechts de bepalingen over voogdij, huwelijk en erfopvolging op te slaan. [1] [2]

---

[1]) Cf. art. 160, 174, 175, 182, 190, 200, 201, 205, 224, 236, 241, 248, 280, 390, 403, 407, 443, 444, 446, 450, 921, 923, 960, enz.

[2]) Ook in het Fransche recht werd, terwijl art. 2265 C. N. alleen van „un immeuble" spreekt, toch ook ten aanzien van andere zaken verjaring erkend.

Maar bovendien, de eigendom van een onroerend goed geeft de uitoefening van alle rechten er op, terwijl een zakelijk recht alleen de uitoefening van een bepaald recht geeft, dat in den eigendom besloten is, maar als een zelfstandig recht er dan van wordt losgemaakt. Zal men nu door verjaring wel het meerdere maar niet het mindere, wel een volledig, niet een beperkt beschikkingsrecht kunnen bekomen? [1])

Doch nemen wij aan, dat uit art. 2000 niet kan worden afgeleid, dat, behalve persoonlijke rechten en het zakelijk recht van eigendom op onroerende lichamelijke zaken, ook andere zakelijke rechten door verjaring kunnen verkregen worden, dan kunnen toch, volgens art. 742 en vlg. B.W., in elk geval erfdienstbaarheden, mits zij aan bepaalde voorwaarden voldoen, door verjaring worden verkregen, terwijl art. 2000 ook daarvan zwijgt. Door dat stilzwijgen wordt dus de verjaring van erfdienstbaarheden niet belet, maar is dit dan niet een reden te meer om aan te nemen, dat de verjaring van andere zakelijke rechten er evenmin door uitgesloten wordt?

Dat de wet van erfdienstbaarheden uitdrukkelijk zegt, dat zij door verjaring kunnen verkregen worden, terwijl zij dit van de andere zakelijke rechten niet zegt, vindt zijn grond hierin, dat zij voor de erfdienstbaarheden in de tweede afdeeling van den vijfden titel van het

---

[1]) Cf. OPZOOMER, Aant. op art. 2000.

tweede boek eene beperking maakt, wat bij de andere zakelijke rechten niet het geval is.

Daarbij zegt de wet ook van de andere zakelijke rechten uitdrukkelijk, dat zij door verjaring kunnen tenietgaan, wat er toch zeker voor pleit, dat zij ook door verjaring kunnen verkregen worden.

Voorts kan er op worden gewezen, dat verjaring van rechten altijd aan ons oude recht eigen is geweest.

En wat ten slotte de vraag eigenlijk beslist, is, dat uit art. 585, 603, e. a. B.W. duidelijk blijkt, dat de onlichamelijke zaken vatbaar zijn voor bezit, en, zooals wij hieronder zien zullen, is bezit de grond, de met den tijd medewerkende oorzaak der verjaring; art. 604 B.W. noemt dan ook verjaring als een recht uit het bezit voortvloeiend.

En waarom zou nu het langdurig bezit van eene lichamelijke zaak als eigenaar gebruikt worden als bewijs van een recht van eigendom op die zaak, en het langdurig bezit als erfpachter, opstaller, enz. niet mogen dienen als bewijs van een recht van erfpacht, enz.?

Hierop toch komt het aan, of de wet ten aanzien van eene zaak bezit erkent en verzekert, en wel een van den eigendom onderscheiden bezit, zoodat het bezit geen eigendom insluit, maar daartoe kan opgroeien.

Vandaar dat wij ten opzichte van de verjaring beperkt zijn tot onroerende lichamelijke zaken en vermogensrechten, hetzij zakelijke of persoonlijke.

Niet vatbaar voor verjaring zijn dus zaken buiten

den handel, daar zij volgens art. 593 B.W. geen voorwerp van bezit kunnen zijn; evenmin, om dezelfde reden, niet voortdurende en niet zichtbare erfdienstbaarheden en de hypotheek. Ten overvloede wordt dit door art. 746 B.W. voor deze soort van erfdienstbaarheden en door art. 1990 B.W. voor de zaken buiten den handel nog eens uitdrukkelijk gezegd.

Eveneens zijn uitgezonderd roerende lichamelijke zaken, waartoe ook papieren aan toonder behooren, die wel een voorwerp van bezit kunnen zijn, maar ten opzichte van welke de wet geen onderscheid maakt tusschen bezit en eigendom (art. 2014 al. 1 B.W.); hierbij is dus geen verjaring mogelijk, daar bezit met eigendom gelijk staat en het dus niet door verjaring eigendom kan worden.

Hierin wijkt ons Burgerlijk Wetboek van verschillende Europeesche wetgevingen af; volgens sommige toch kunnen zoowel roerende als onroerende goederen door verjaring verkregen worden; tot deze behooren het *Baierisches Landrecht*, het *Allgemeines Landrecht für die Preuszischen Staaten*, het *Allgem. bürgerl. Gesetzb. für die Oesterreich. Monarchie* en het *Privatrechtl. Gesetzb. für den Kanton Zürich*, als ook het *Entwurf eines bürgerl. Gesetzb. für das Groszherzogthum Hessen.*

Daarentegen zijn volgens het *Bürgerl. Gesetzb. für das Königreich Sachsen*, het *Entwurf eines bürgerl. Gesetzb. für das Deutsche Reich* en het *Entwurf eines bürgerl. Gesetzb. für das Königreich Bayern* alleen roerende

goederen voor verjaring vatbaar, terwijl de *Code Civil* en het *Italiaansche Burgerlijk Wetboek* in dezen met ons Burgerlijk Wetboek op ééne lijn staan.

Ook eene algemeenheid van roerende zaken, ofschoon in art. 601 en 606 B.W. met eene onroerende zaak gelijkgesteld, is niet vatbaar voor verjaring, daar die gelijkstelling niet ten opzichte hiervan heeft plaats gehad.

Eindelijk zijn ook de familierechten en rechtsbetrekkingen uitgesloten. Al spreekt ook de wet in art. 156 B.W. van een bezit van den huwelijken staat, en in art. 157, 316 en vlg. B.W. van een bezit van den staat van wettig kind, zij spreekt daarvan alleen als van een middel van bewijs, of een vereischte tot het bewijs van het bestaan van een huwelijk of van de afstamming van bepaalde gehuwde ouders, zonder het afhankelijk te maken van een bepaalden tijd, gedurende welken het bezit van dien staat bestaan moet hebben; maar de wet zegt nergens, dat het, in verband met zeker tijdsverloop, ten gevolge zal hebben, dat de man en de vrouw, ofschoon werkelijk niet gehuwd, volgens de wet echtgenooten zullen zijn, dat het kind, ofschoon in werkelijkheid niet van hen afstammende, toch een wettig kind van die echtgenooten zal geworden zijn. [1])

Overeenkomstig het bovenstaande is acquisitieve verjaring dus de wijze van verkrijging van een recht van eigendom of van een ander zakelijk recht op eene on-

---

[1]) Cf. Diephuis, N. B. R. II, bl. 234.

roerende lichamelijke zaak of van een persoonlijk recht, door een voortgezet bezit op de wijze en gedurende den tijd door de wet bepaald.

De grond, waarop de acquisitieve verjaring rust, is het bezit, de feitelijke uitoefening van den eigendom of van een ander recht. Wie dit heeft gedurende den bij de wet bepaalden tijd, verkrijgt door verjaring den eigendom, terwijl de vorige eigenaar zijn recht verliest. Deze laatste had de verjaring kunnen beletten door bijtijds haren loop te stuiten, en alleen waar dit door hem verzuimd werd, is verjaring mogelijk. De ware eigenaar, die door verjaring getroffen wordt, heeft dus niet het recht zich te beklagen, want hij is in gebreke, hij heeft niet gewaakt voor het behoud van zijne rechten, en het algemeen belang eischt, dat de rechten van den bezitter bevestigd worden. Doch niet in dit stilzitten van den vroegeren eigenaar ligt de grond der acquisitieve verjaring, maar in het in bezit nemen en houden van den ander. „Daarin", zegt Mr. OPZOOMER in zijne Aanteek. op art. 1983, „ligt het kenmerkende, maar tevens ook onmiskenbare onderscheid tusschen beide regtsmiddelen, dat de praescriptio, die uitsluitend den naam van verjaring moest dragen, op de nalatigheid van den eischer steunt, die den bepaalden tijd ongebruikt liet verloopen, terwijl daarentegen de usucapio gegrond is op bezit en door het lang voortzetten van dat bezit tot eigendom voert." De werkeloosheid van den vroegeren eigenaar komt hierbij slechts in zooverre in aanmerking, dat het

een vereischte van de verjaring is, dat zij door dezen niet gestuit worde. Ten onrechte werd vroeger het doel gezocht in eene straf voor diens nalatigheid om zijn recht te doen gelden.

Was de bezitter geen eigenaar, dan verkrijgt hij door verjaring den eigendom, of, was hij dit wel, dan wordt hij door verjaring in zijn eigendom bevestigd, zoodat hij, ten bewijze van zijn eigendom, kan volstaan, met zich op de verjaring te beroepen.

Bevestiging van feitelijke toestanden, die lang genoeg hebben geduurd om den schijn van rechtmatigheid te krijgen, dat is de werking der verjaring. Haar doel is, door die bekrachtiging de rechtszekerheid te bevorderen; zij bestaat dan ook in het openbaar belang, is eene instelling van openbare orde. Door de verjaring krijgt de eigenaar een volledigen bewijsgrond voor zijn eigendomsrecht, dien hij zonder haar nooit zou hebben. Al kan toch de eigenaar, bij ontkenning van zijn eigendomsrecht, bewijzen, dat hij de zaak van een vorigen bezitter verkregen heeft, dan zal hem dat nog weinig baten, zoo ook diens recht betwist wordt. En hetzelfde kan gebeuren met het recht van elken vroegeren bezitter. Vandaar dat het eigendomsbewijs wel eens *probatio diabolica* genoemd is. Aan dit bezwaar nu komt de verjaring tegemoet. Het is nu voldoende te bewijzen, dat men het goed gedurende een zekeren tijd en onder de bij de wet gestelde voorwaarden bezeten heeft. Zij voert dus een gemakkelijken bewijsgrond van eigendom

in. Haar eigenlijk doel is niet eene wijze van eigendomsverkrijging in te voeren, ofschoon zij wel eens een niet-eigenaar tot eigenaar maakt.

Wij hebben dus gezien, dat, om door verjaring den eigendom eener zaak te verkrijgen, in de eerste plaats vereischt wordt: *bezit.* Doch niet elk bezit kan de grond zijn van eene acquisitieve verjaring; alleen het bezit, dat aan bepaalde door de wet gestelde eischen voldoet, kan hiertoe leiden.

Vooreerst moet dat bezit zijn:

burgerlijk bezit, *bezit als eigenaar*, zooals art. 1992 B.W. zegt, waaronder men moet verstaan: hetzij als eigenaar, hetzij als rechthebbende (erfpachter, rentheffer, enz.).

Uit de woorden „bezit als eigenaar'' volgt, dat voor de verjaring dat bezit vereischt wordt, dat behandeld is in den tweeden titel van het tweede boek, en dat een bezit in den ruimen zin van het houden der zaak, rei detentio, daarvoor niet voldoende is. Men moet de zaak in persoon of door een ander in zijne macht hebben, met den wil en de bedoeling om daarvan als eigenaar te gelden. Het bezit ter bede is daardoor vanzelf uitgesloten. [1])

Dit vereischte, dat men bezitte als eigenaar, moet

---

[1]) Cf. DIEPHUIS, N. B R. naar volgorde B.W., 2e dr., IX, bl. 330.

natuurlijk in verband worden gebracht met de beteekenis van „eigendom” in art. 2000, gelijk die hierboven is uiteengezet. M. a. w. heeft de uitdrukking „bezit als eigenaar” eenvoudig de beteekenis van bezit als van iets, dat het onze is, dat tot ons vermogen behoort, daarvan een bestanddeel uitmaakt. Wat wij op die wijze als het onze gedurende den vereischten tijd bezeten hebben, dat wordt daardoor het onze en wordt door de wet als zoodanig erkend, onverschillig of het ook werkelijk het onze was. [1])

Uitdrukkelijk zegt de wet nog in art. 1996 al. 1 B. W., dat zij die voor een ander bezitten of hunne erfgenamen nimmer iets door verjaring kunnen verkrijgen, hoe langen tijd dit ook moge hebben geduurd, en ten overvloede voegt eene tweede alinea daar nog aan toe, dat alzoo een huurder, bewaarder, vruchtgebruiker, en alle anderen, die het goed van den eigenaar ter bede onder zich hebben, hetzelve niet door verjaring verkrijgen kunnen. Verandert echter de titel van hun bezit, zoodat zij bezitters voor zich zijn geworden, dan kunnen zij, die oorspronkelijk voor een ander bezaten, volgens art. 1997 B.W., zelf door verjaring den eigendom der zaak verkrijgen.

Ook kunnen derden, aan wie de huurders, bewaarders en andere bezitters ter bede het goed overgedragen hebben, bij een titel tot overgang van eigendom geschikt,

---

[1]) Cf. Diephuis, N. B. R. VI, bl. 429.

dat goed wel door verjaring verkrijgen (art. 1998 B.W.). Daar de laatsten zelf geen eigendom hebben, kunnen zij natuurlijk geen eigendom overdragen, maar zij kunnen wel eene handeling verrichten, waardoor een derde de zaak voor zich, met den wil haar als eigenaar te houden, in zijn bezit krijgt. En wanneer die derde dan maar te goeder trouw is, kan hij door verjaring den eigendom verkrijgen.

In de tweede plaats vordert de wet in art. 1992 een *voortdurend* en *onafgebroken bezit.* Met deze beide woorden wil de wet zeker één en hetzelfde begrip uitdrukken, nl. dat de macht over de zaak feitelijk hebbe voortgeduurd. Echter is het niet noodig, dat de heerschappij zich onophoudelijk, zonder tusschenpoozen, geopenbaard hebbe; volgens art. 598 B.W. toch behoudt men het bezit, totdat het verloren wordt; en zelfs bij feitelijk verlies kan het bezit nog als onafgebroken beschouwd worden, wanneer men zich maar bijtijds daarin heeft doen herstellen, daar de bezitter dan volgens art. 616 en 622 B.W. beschouwd wordt alsof hij het nimmer verloren had. Uit art. 601 1° en 603 B.W. blijkt, dat men het bezit van de in die artikelen genoemde zaken eerst verliest, wanneer een ander gedurende een jaar daarvan het rustig genot heeft, en, blijkens art. 2015 B.W., is de verjaring pas gestuit, wanneer de bezitter gedurende meer dan een jaar van het genot der zaak beroofd is.

Bovendien komt de wet hem, die zich op verjaring

beroept, te hulp door het vermoeden, dat de tegenwoordige bezitter, die bewijst van ouds bezeten te hebben, ook het bezit gehad heeft gedurende den tijd tusschen die beide tijdstippen verloopen, onverminderd het tegenbewijs (art. 1994 B.W.). Het is dus niet noodig te bewijzen, dat men gedurende den loop der verjaring steeds door bezitter bleef: de tegenpartij moet bewijzen, dat het afgebroken werd.

Verder moet het bezit, volgens art. 1992, *ongestoord, openbaar* en *niet dubbelzinnig* zijn.

Voor de verjaring is voorts noodig, dat het bezit verkregen zij *te goeder trouw.*

Wat is goede trouw? Goede trouw is in het algemeen eene vergeeflijke dwaling.

Wanneer bezit te goeder trouw is, zegt art. 587 B.W. met de volgende woorden: „Het bezit is te goeder trouw, wanneer de bezitter de zaak bezit uit kracht eener wijze van eigendomsverkrijging, waarvan de gebreken aan hem onbekend zijn.”

De wet stelt hier dus twee vereischten: de bezitter moet de zaak onder zich hebben uit kracht eener wijze van eigendomsverkrijging, die gebreken heeft, èn hij moet met het bestaan van die gebreken onbekend zijn.

Deze definitie is zeker niet bijzonder juist. De goede trouw toch zal wel evenzeer gelden, wanneer er geen gebrek bestaat, en bovendien is eene wijze van eigendomsverkrijging voor goede trouw niet noodig; immers

de wet zelve kent ook goede trouw zonder titel (art. 2000 al. 2 B.W.).

Gelukkiger dan deze bepaling is die van Mr. VAN BONEVAL FAURE [1]): „het bezit is te goeder trouw, wanneer de bezitter op goede gronden meent eigendom aan de bezeten zaak te hebben."

Ook het bezit te kwader trouw wordt door den wetgever gedefiniëerd, en wel in al. 1 van art. 588 B.W., waarin wij lezen: „Het bezit is te kwader trouw, wanneer de bezitter kennis draagt dat de zaak, welke hij bezit, aan hem niet in eigendom toebehoort."

Aangezien het bezit òf te goeder trouw òf te kwader trouw is (tertium non datur) mag één van deze definities overbodig genoemd worden. Bovendien bestaat er thans aanleiding tot misverstand; immers het kan zich voordoen, dat een bezit onder geen van beide definities te brengen is en dus noch te goeder noch te kwader trouw is. Men denke zich slechts het geval van iemand, die het land van een ander in bezit nam zonder te weten dat het 't zijne niet was. Hij bezit nu niet uit kracht van eene *wijze van eigendomsverkrijging:* er is derhalve geen bezit te goeder trouw. Hij weet echter niet, dat het zijn land niet is en is dus evenmin bezitter te kwader trouw.

Daar nu, blijkens art. 589 B.W., goede trouw veronder-

---

[1]) Het Burg. Wetb., 2e dr., II, bl. 14.

steld wordt en kwade trouw moet bewezen worden, zou het wenschelijk zijn de definitie van kwade trouw te behouden en die van goede trouw te schrappen.

Overigens volgt uit die veronderstelling van goede trouw, dat de bepaling van kwade trouw zeer streng moet worden opgevat; twijfelde men op het oogenblik der verkrijging en onderzocht men niet, dan moet, daar kwade trouw in dat geval niet bewezen kan worden, toch goede trouw worden aangenomen.

Het is mogelijk, dat een bezit te goeder trouw in een bezit te kwader trouw verandert, en wel wanneer de bezitter het gebrek van zijne wijze van eigendomsverkrijging heeft leeren kennen, doch het omgekeerde kan niet plaats hebben, tenzij de oorzaak van het bezit veranderd wordt, zoodat het een anderen grond heeft bekomen; anders toch zou men aannemen, dat door enkel vergeten de aard van het bezit veranderen zou.

Alleen een bezit te goeder trouw nu kan tot verjaring leiden. Wel wordt in art. 1992 het vereischte van goede trouw niet genoemd, maar art. 2000 spreekt in beide alinea's van een bezit te goeder trouw, en bovendien wordt in art. 604 2° B.W. als een gevolg van bezit te goeder trouw gezegd, dat men den eigendom der zaak verkrijgt door middel van verjaring, terwijl in art. 605 B.W. dit niet onder de gevolgen van een bezit te kwader trouw vermeld wordt. Dit laatste, hoe lang het ook hebbe voortgeduurd, zal dus op zich

zelf nooit daartoe kunnen leiden. In hoeverre het dit kan in vereeniging met een ander bezit, zullen wij in het volgend hoofdstuk zien.

Schijnbaar met het vereischte van goede trouw in strijd is de bepaling van art. 2004 B.W., dat alle rechtsvorderingen, zoowel zakelijke als persoonlijke, door dertig jaren verjaren, zonder dat men hem, die zich op de verjaring beroept, eenige exceptie, uit zijne kwade trouw ontleend, kunne tegenwerpen. Volgens dit artikel kan iemand, die langer dan 30 jaren eene zaak te kwader trouw bezeten heeft en door den waren eigenaar wordt aangesproken, zich op de verjaring beroepen en alzoo in het bezit van het goed blijven, zonder dat deze hem zijne kwade trouw kunne tegenwerpen, terwijl volgens art. 2000 de oorspronkelijke eigenaar, eigenaar moet gebleven zijn en deze dus zijn eigendom kan terugvorderen. Toch bevatten deze artikelen geen tegenstrijdige bepalingen. Uit art. 2004 volgt, dat de bezitter, zoolang hij de zaak onder zich heeft, na die 30 jaren de toewijzing van eene tegen hem ingestelde revindicatoire vordering kan afweren, maar hij wordt daarom geen eigenaar, want daartoe had hij, volgens art. 2000, te goeder trouw moeten zijn. En dat hij werkelijk geen eigenaar is, zal blijken, zoodra de ware eigenaar of een ander het goed in zijne macht heeft gekregen en hij zich niet binnen een jaar door eene possessoire vordering in het bezit heeft doen herstellen; dan toch kan hij het goed niet met eene petitoire vorde-

ring terugeischen, omdat daartoe eigendom vereischt wordt. [1])

Intusschen is het niet noodig, dat de goede trouw gedurende den ganschen loop der verjaring is blijven bestaan. Art. 2000 al. 1 spreekt van hem, die te goeder trouw een onroerend goed enz. verkrijgt, en art. 2003 zegt uitdrukkelijk, dat het voldoende is, dat de goede trouw op het oogenblik der verkrijging bestond.

De wet spreekt van het oogenblik der verkrijging. Daar nu volgens onze wet niet eene overeenkomst, maar de ten gevolge daarvan plaats gehad hebbende levering den eigendom doet overgaan, moet men derhalve op dat oogenblik te goeder trouw zijn en is het onverschillig, of men dit al of niet was bij het sluiten der overeenkomst.

Wanneer wij dus in het vervolg ten aanzien der verjaring van een bezit te goeder trouw spreken, moet men daaronder verstaan: een bezit te goeder trouw verkregen.

Het bezit, dat te goeder trouw begonnen is, kan die hoedanigheid dus verliezen zonder eenig gevolg. Maar eveneens, en met veel meer reden, hecht ook de kwade trouw, die bij de verkrijging bestond, zich aan het bezit, dat er van afgeleid wordt. Slechts door een nieuwen titel kan voor den bezitter die kwade trouw veranderen. Stel b.v. dat A de goederen van B administreert in de

---

[1]) Cf. Diephuis, N. B. R. VI, bl. 452.

hoop, dat hij bij testament tot diens erfgenaam zal benoemd worden. In dit vertrouwen verkoopt hij een aan zijn bewind onderworpen stuk grond aan C, die volkomen het recht van B kent. Blijkt het nu na B's dood, dat hij inderdaad A tot zijn algeheelen erfgenaam heeft ingesteld, dan zal dat feit C's titel van verkrijging niet goed maken; en zoo het testament vernietigd wordt, nadat de voor verjaring vereischte tijd verstreken is, zal C tevergeefs de verjaring inroepen: B's wettelijke erfgenaam zal den door A vervreemden grond kunnen revindiceeren. Maar zoo A, vóór den eisch tot vernietiging van het testament en zelfs later, mits C van dien eisch niet wist, hem de zaak opnieuw heeft overgedragen, dan is hij door dezen nieuwen titel verkrijger te goeder trouw geworden en zal dus na een rustig bezit van 20 jaren de vernietiging van het testament en de reivindicatie van den wettelijken erfgenaam niet meer te duchten hebben.

Het beginsel, dat het voldoende is dat goede trouw op het oogenblik der verkrijging bestond, is ontleend aan het **Romeinsche recht**, waar de regel gold: *Mala fides superveniens (id est, scientia rei alienae) non interrumpit usucapionem.* (Zie o. a. l. 48 § 1 Dig. de acquir. rer. dom. 41. 1, en l. un. § 3 Cod. de usuc. transf. 7. 31). In het Fransche recht werd dit beginsel gevolgd, art. 2269 van den *Code Civil* („Il suffit que la bonne foi ait existé au moment de l'acquisition"), en onze wetgever nam dit artikel woordelijk over in art. 2003.

Intusschen was datzelfde beginsel ook aan ons vroegere recht niet vreemd. Uit HUBER [1]) toch blijkt ons, dat het reeds in ons *oud-vaderlandsch recht* gegolden heeft.

„Het Keyserlijke recht”, zegt HUBER t. a. p., „is te vreeden, dat de goede trouwe, by den bezitter in den aenvang zy, sulks, alschoon hy voor het eynde der jaren, quame te weeten, dat het goedt een ander toebehoorde, hy niet te min in de verjaringe soude volharden; maer het Pauselijk recht wil, dat de goede trouwe, soo wel geduirig zy als de bezittinge, 't welk by veele volkeren alsoo mede waergenomen wordt.

Schijnt nochtans, dat by ons het Keyserlijke recht soude moeten gelden, soo wel als andere saken by de Ordonnantien niet gereguleert, te meer, dewijle in desen geen meer gevaer is voor de conscientie als in de bruikverkrijginge self.”

Behalve in den Code Civil en ons Burgerlijk Wetboek is het Romeinsche recht op dit punt ook gevolgd in het *Italiaansche Burgerlijk Wetboek*, gelijk volgt uit art. 2137, dat in de Fransche vertaling aldus luidt: „Celui qui acquiert de bonne foi un immeuble ou un droit réel sur un immeuble, en vertu d'un titre qui a été dûment transcrit et qui n'est pas nul pour défaut de forme, en prescrit la propriété par dix ans à partir de la date de la transcription.”

[1]) Heedensdaegse Rechtsgeleertheyt, Boek II, Kap. XI, n°. 25 en 26.

Een artikel, dat, gelijk ons art. 2003, het nog eens ipsis verbis zegt, komt in dit wetboek niet voor in den titel over verjaring, maar wel in den titel van bezit, nl. art. 702 al. 2: „Il suffit que la bonne foi ait existé au moment de l'acquisition."

Ook eischen een paar nieuwe Duitsche ontwerpen alleen op het oogenblik der verkrijging goede trouw, nl. het *Entwurf eines bürgerl. Gesetzbuches für das Groszherzogthum Hessen*, II, tit. V, art. 45 al. 1: „Es genügt, wenn der redliche Glaube nur zur Zeit der Besitzerwerbung vorhanden ist"; en het *Entwurf eines bürgerl. Gesetzbuches für das Königreich Bayern*, III, art. 133: „Es genügt, dasz der gute Glaube im Zeitpunkte der Besitzerwerbung vorhanden war.

Durch den der Besitzerwerbung nachfolgenden bösen Glauben wird die Ersitzung nicht gehindert."

In de toelichting wordt bij dit artikel o. a. het volgende aangeteekend: „. . . . der Art. 133 (geht) auf das römische Recht zurück, indem er nach dem Vorgange anderer neuerer Gesetzgebungen hinsichtlich des guten Glaubens nur den Zeitpunkt der Bezitzerwerbung entscheiden läszt und die Fortdauer desselben während der Besitzzeit nicht fordert. Die hiemit verbundene Erleichterung der Ersitzung beweglicher Sachen musz auf Rechnung des in der neueren Gesetzgebung theilweise noch viel stärker hervorgetretenen Bestrebens gesetzt werden, den Verkehr mit Mobilien, soweit es nur immer mit den anerkannten Rechtsgrundsätzen vereinbar ist, gegen

Ansprüche Dritter zu sichern. In diesem Sinne soll es für die Ersitzung beweglicher Sachen genügen, wenn nur beim Besitzerwerbe der gute Glaube vorhanden war."

Tegenover het Romeinsche recht stond in dezen het **Kanonieke recht**, dat wel stuitende kracht toekende aan de mala fides superveniens. Dit recht stelde zich niet tevreden met goede trouw op het oogenblik der verkrijging, maar eischte het voortduren der goede trouw gedurende het geheele tijdsverloop tot verjaring gevorderd: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est ..... oportet, ut, qui praescribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienae.* (cap. 20 X. de praescript.. 2. 26) (Innocentius III).

De Groot [1]) zegt hiervan het volgende: „Maar vele Christenen metter tyd bevindende, dat zoodanige wetten vele luiden aanlokten om anderen te verongelyken, als ziende, dat zy door hun misdaad, dat is, door ongerechtig bezit, zich zelven konden verryken, hebben gemeend zulks voor de zielen gevaarlyk te zyn, en daarom beter gevonden geen zoodanige afzettinge toe te laten, dan die ter goeder trouwe ware begonnen en ten einde toe volbracht. 't Welk alzoo door gewoonte zynde aangenomen, by de Pausen is gebracht in hare genoemde geestelyke rechten, hoewel deze zaak het tydelyk goed eigentlyk was rakende."

In § 5 laat hij hierop volgen: „Wat het Hollandsche

---

[1]) Inleiding II. 7. § 3.

recht dezen aangaande is, word by velen getwyfeld: alzoo eenige meenen, dat de Roomsche wetten; anderen, dat de gezeide geestelyke rechten hierin altyd zyn gevolgd en als noch gevolgd behooren te worden; anderen meenen, dat men behoort te volgen de oude handvesten en herkomen van ons land."

In § 6 zegt hij, dat hij van het gevoelen der laatsten is („Welk gevoelen wy volgende meenen, dat van ouds in deze landen tweederlei verjaringe is bekend, een korte en een lange"), bespreekt vervolgens verschillende handvesten, doch komt daarbij op de goede trouw niet nader terug.

In verschillende landen en nieuwe wetgevingen is dit strengere beginsel gevolgd.

In *Frankrijk* gold het oudtijds in de *pays du droit coutumier* (§ 113 en 114 der Coutume de Paris). Ook gold het nog ten tijde van *Domat*, zooals blijkt uit zijn „Les lois civiles", liv. III, tit. VII, sect. V, n°. 10, waar hij uitdrukkelijk zegt: „Car toute la possession nécessaire pour prescrire, doit avoir été sans mauvaise foi." En eveneens stond *Pothier* nog op hetzelfde standpunt. (Traité de la Prescription, n°. 34 al. 2: „Nous avons, dans notre droit français, abandonné sur ce point le droit romain, et embrassé la disposition du droit canonique, qui exige la bonne foi pendant tout le temps qui est requis pour la prescription.").

Ook de jurisprudentie was op dit punt overeenkomstig de Decretalen. Men geloofde niet, dat er algemeene

overwegingen konden zijn, die krachtig genoeg waren om den rechter ooit de kwade trouw te doen beschermen.

Eveneens geldt het voorschrift van het Kanonieke recht in het *Gemeine Deutsche Recht*, zooals o. a. blijkt uit WINDSCHEID (Lehrbuch des Pandektenrechts, 6e Aufl., I. § 177, n°. 2: „.... nach heutigem, auf einer Vorschrift des canonischen Rechts beruhenden Rechte ... musz der gute Glaube bis zum Schlusse der Ersitzung ununterbrochen fortdauern"); ARNDTS (Lehrbuch der Pandekten, 6e Aufl., § 160: „Dieser gute Glaube, bona fides, wird nach römischen Recht nur bei der Besitzerwerbung ...., nach heutigem Recht aber während der ganzen Ersitzungszeit erfordert"); STOBBE (Handbuch des Deutschen Privatrechts, § 93, n°. 2: „Und zwar wurde das römische Recht mit der kanonischen Modifikation recipirt, dasz mala fides superveniens nocet").

Ook is het opgenomen in het *Entwurf eines bürgerl. Gesetzbuches für das Deutsche Reich*, § 886: „Erlangt der Besitzer .... vor Ablauf der Ersitzungsfrist Kenntnisz davon, dasz das Eigenthum an der Sache ihm nicht zusteht, so wird die Ersitzung unterbrochen, auch ist der Beginn einer neuen Ersitzung von Seiten desjenigen, welcher die Kenntnisz erlangt hat, ausgeschlossen."

In dit ontwerp wordt echter onderscheid gemaakt tusschen mala fides op het oogenblik der verkrijging, en mala fides superveniens, ofschoon beide dezelfde werking hebben. In § 881 al. 2 wordt aan de eerste een ruimer begrip toegekend dan in § 886 aan de laatste. In § 881 al. 2

toch lezen wij: „Die Ersitzung ist ausgeschlossen, wenn dem Besitzer bei dem Erwerbe des Besitzes bekannt oder nur in Folge grober Fahrlässigkeit unbekannt geblieben war, dasz er das Eigenthum nicht erwerbe."

In de toelichting op het ontwerp wordt onder § 886 hierbij het volgende aangeteekend: „Es ist deshalb ebenso wie für den Fall der anfänglichen mala fides so auch für den Fall der mala fides superveniens eine Ausnahme von der Rechtsnorm zu bestimmen; nur darf in dem letzteren Falle der mala fides nicht die auf grober Fahrlässigkeit beruhende Unkenntnisz gleichgesetzt werden, weil man demjenigen, welcher einmal gutgläubig besitzt, nicht aufbürden darf, Aufmerksamkeit darauf zu verwenden, ob die Sache einem Anderen gehört."

Het slot van § 886, waarin gezegd wordt dat de bezitter ten gevolge van de mala fides superveniens ook geen nieuwe verjaring kan aanvangen, wordt daarna aldus gemotiveerd: „Die unterbrechende Wirkung der mala fides superveniens ist in Ansehung desjenigen, welcher die Kenntnisz erlangt hat, eine definitive, da die mala fides ihrer Natur nach ein bleibender und nicht ein vorübergehender Umstand ist."

Eindelijk treffen wij den regel *„mala fides superveniens nocet"* in verschillende gecodificeerde rechten aan, en wel in de volgende:

I. *Baierisches Landrecht*, II. 4. § 7: „Bona Fides ist nicht nur aufänglich, sondern auch die ganze Verjährungszeit hindurch vonnöthen."

II. *Allgemeines Landrecht für die Preuszischen Staaten*, I. 9. § 579: „Die Verjährung durch Besitz findet in allen Fällen statt, wo Jemand eine Sache oder Recht aus einem Titel, der an sich zur Erlangung des Eigenthums geschickt ist, durch die in den Gesetzen bestimmte Frist, ruhig und redlicher Weise besessen hat."

Mocht deze bepaling van acquisitieve verjaring nog eenigen twijfel laten, of dit Landrecht wel voortdurende goede trouw eischt, dan blijkt het toch duidelijk uit § 611 van denzelfden titel: „Auszergerichtliche Handlungen unterbrechen die Verjährung durch Besitz nur in so fern, als sie den Besitzer von der Unrechtmäszigkeit des Besitzes überführen, oder den vollständigen Besitz selbst aufheben." [1] [2]

III. *Bürgerl. Gesetzb. für das Königreich Sachsen*, § 265: „Der Besitz musz während der ganzen Ersitzungszeit in redlichem Glauben ausgeübt worden sein."

IV. *Allgem. bürgerl. Gesetzb. für die Oesterreich. Monarchie*, § 1463 al. 1: „Der Besitz musz redlich seyn." Dat hiermee voortdurende goede trouw bedoeld wordt,

---

[1]) Cf. Dernburg, Lehrb. des Preusz. Privatr., I. § 176, n°. 2.

[2]) Cf. I. 7. § 16 en 17: „Dagegen verliert der, bei welchem, erst nach schon erworbenem Besitze, blosze Zweifel über die Rechtmäszigkeit desselben entstehen, dadurch noch nicht die Eigenschaft und die Rechte eines redlichen Besitzers."

„Von dem Zeitpunkte aber, da Jemand von der Unrechtmäszigkeit seines Bezitzes überführt worden, ist er für einen unredlichen Besitzer zu achten."

blijkt uit § 1477: „Wer die Ersitzung auf einen Zeitraum von dreyszig oder vierzig Jahren stützt, bedarf keiner Angabe des rechtmäszigen Titels. Die gegen ihn erwiesene Unredlichkeit des Besitzes schlieszt aber auch in diesem längeren Zeitraume die Ersitzung aus"; en § 1493 al. 1: „Wer eine Sache von einem rechtmäszigen und redlichen Besitzer redlich übernimmt, der ist als Nachfolger berechtiget, die Ersitzungszeit seines Vorfahrers mit einzurechnen."

V. *Privatrechtl. Gesetzb. für den Kanton Zürich*, § 537: „Eine Ersitzung von Grundstücken ist zulässig zu Gunsten des rechtmäszigen und redlichen Besitzers in folgenden Fällen", enz.; en § 642: „Der rechtmäszige und redliche Besitz einer beweglichen Sache erwächst ohne Rücksicht auf An- oder Abwesenheit des Eigenthümers unter der Voraussetzung zu Eigenthum, dasz derselbe drei Jahre lang ununterbrochen und unwidersprochen fortgesetzt wurde."

Dr. Bluntschli, die dit wetboek met toelichtingen heeft uitgegeven, teekent bij deze laatste paragraaf aan: „Wenn der anfangs redlich erworbene Besitz aufhört, ein redlicher zu sein, d. h. wenn der bisher redliche Besitzer, nachdem er erfahren hat, dasz die Sache einem Andern gehört, sie diesem widerrechtlich vorenthält (§ 499), so verliert auch der Besitz die Kraft, Eigenthum zu werden, und die Ersitzung wird abgebrochen"; terwijl hij onder § 538 o. a. zegt: „ . . . ebenso hebt

die Umwandlung des redlichen Besitzes in den unredlichen, § 499, dieselbe [die Ersitzung] auf." [1])

Eigenaardig is het vereischte van de goede trouw geregeld in ons *Ontwerp Burgerlijk Wetboek van 1820.* Blijkens art. 1040 al. 1 verkrijgt men den eigendom van roerend goed door een bezit van 3 jaren, mits men voortdurend te goeder trouw was, terwijl, volgens al. 3 van dat artikel, in het geheel geen goede trouw wordt gevorderd, wanneer men het goed gedurende 10 jaren bezeten heeft. Voor onroerende goederen eischt het volgend artikel een bezit van 20 jaren, te goeder trouw, en een behoorlijken rechtstitel, terwijl noch goede trouw noch titel gevorderd worden, wanneer het bezit 30 jaren geduurd heeft. Bij de twintigjarige verjaring wordt de eisch van voortdurende goede trouw niet bepaald gesteld. [2])

---

[1]) § 499: «Dagegen hört der redlich erworbene Besitz nicht auf als redlicher Besitz zu gelten, wenn erst nachher bei dem Besitzer Zweifel an der Rechtmäszigkeit des Besitzes entstehen, wohl aber, wenn der Besitzer anfängt zu wissen, dasz er die Sache mit Unrecht dem Berechtigten vorenthalte.»

[2]) Art. 1040 al. 1: «De eigendom van tilbaar of roerend goed wordt bekomen door een bezit van drie jaren, mits niet kunne bewezen worden, dat de bezitter in dat tijdverloop immer geweten hebbe, dat hij door het bezitten van de zaak iemands regt verkorte.»

Al. 3: «Na verloop van tien jaren kan de eigendom van tilbaar of roerend goed niet betwist worden, op grond van de kwade trouw van den bezitter.»

Art. 1041: «Onroerende goederen worden door de bezitters ter goeder trouw, en bij het aanwezen van eenen behoorlijken regts-titel, bekomen door een bezit van twintig jaren. Na verloop van dertig jaren, zal derzelver eigendom, op grond van kwade trouw, of van gebrek van titel, niet meer kunnen betwist worden.»

Hoewel voor beide beginselen, zoowel dat van het Romeinsche als dat van het Kanonieke recht, iets te zeggen is, zouden wij toch aan het eerste de voorkeur geven, en wel ter wille van recht en verkeer. Ten opzichte van de moraal kan men het eene beginsel niet hooger stellen dan het andere. Stelt men zich toch op het standpunt van de moraal, dan kan men eigenlijk geen van beide beginselen goedkeuren, want de geheele verjaring kan geacht worden met haar in strijd te zijn. De moraal toch vordert voortduring der goede trouw zonder eenige tijdgrens. Zij verlangt, dat iemand, die eene zaak oorspronkelijk te goeder trouw verkreeg, maar later, wanneer ook, tot de wetenschap komt, dat niet de vervreemder, maar een derde, eigenaar van de vervreemde zaak was, haar aan den waren eigenaar niet onthoudt, al kan ook laatstgenoemde zijn eigendom niet meer opvorderen, daar geen tijd, hoe lang ook, het onrecht tot recht zal kunnen verheffen.

Door de verjaring echter wordt een feitelijke, rechtens te betwisten toestand, na verloop van een bepaalden tijd, in een rechtens niet te betwisten toestand veranderd. Aan den eisch der moraal wordt dus ook door al die wetgevingen niet voldaan, die wel bona fides perpetua vorderen, maar die voortduring tot den verjaringstijd beperken. Door die wetgevers wordt erkend, dat eene altijd voortdurende goede trouw de geheele instelling der verjaring ten eenenmale onmogelijk zou maken. Het gebied van de moraal wordt daarom door

hen verlaten. Maar dan zal het, naar onze meening, ook onverschillig zijn, of men gedurende den betrekkelijk korten tijd van de verjaring te goeder trouw blijft, òf wel alleen op het oogenblik der verkrijging te goeder trouw is. Hij, die eene zaak van een niet-eigenaar koopt en deze betaalt, in de meening dat de verkooper de ware eigenaar is, maar later tot de ontdekking komt, dat zij den verkooper niet toebehoorde, moet dan evenmin geacht worden in strijd met de moraal gehandeld te hebben als hij, die gedurende den loop der verjaring deze wetenschap niet verkrijgt.

Ten opzichte van de moraal dus behoeft het Romeinsch-rechtelijk beginsel niet voor dat van het Kanonieke recht onder te doen; in andere opzichten verdient het, gelijk wij zeiden, de voorkeur. Eischt men toch bona fides perpetua, dan moet de bezitter sedert het oogenblik van de mala fides superveniens de zaak als eene vreemde zaak behandelen, en heeft hij de keus òf proprio motu haar met toebehooren en vruchten aan den waren eigenaar terug te geven en zijn auctor, voorzoover dat mogelijk is, voor schadevergoeding aan te spreken, òf wel af te wachten of de eigenaar de zaak met de reivindicatie zal opvorderen. Wellicht zal hij het op 't laatste laten aankomen, maar dan kan het zeer wel mogelijk zijn, dat de eigenaar zijne actie pas na zóó langen tijd instelt, dat van den auctor, ten gevolge van den achteruitgang van diens vermogen, geen schadevergoeding meer gevorderd kan worden, in welk ge-

val de bezitter dus in dubbel opzicht nadeel zal lijden, en dat alles alleen, omdat men door den eisch van voortdurende goede trouw den eigenaar in bescherming neemt, die door zijne nalatigheid en traagheid in de bewaking van zijn recht gewoonlijk juist zelf de schuld draagt, dat zijne zaak door een derde op den tegenwoordigen bezitter kon overgedragen worden.

Is de eisch van voortdurende goede trouw ten gevolge van de daaruit voortvloeiende hardheid tegenover den verkrijger te goeder trouw op zich zelf reeds verwerpelijk, die eisch is dit nog meer, daar er ook voor derden een zeer belangrijk nadeel uit kan ontstaan. Het kan toch licht gebeuren, dat iemand, die alle reden had zich zelf voor den waren eigenaar eener zaak te houden, eerst nadat hij reeds aan derden rechten op die zaak heeft toegekend, zijne dwaling met betrekking tot den eigendom ontdekt. Wordt hij nu later door den werkelijken eigenaar aangesproken, dan zal hij zich niet op de verjaring kunnen beroepen en zullen dus bovenbedoelde rechten van derden groot gevaar loopen vernietigd te worden. Verder zal ten gevolge van de mala fides superveniens van den voorganger ook de in het volgend hoofdstuk te behandelen accessio possessionis voor zijn opvolger onmogelijk gemaakt worden. De eisch van voortdurende goede trouw is dus ook een nadeel voor het verkeer.

De goede trouw behoeft in het algemeen niet bewezen

te worden. Ons Burgerlijk Wetboek herhaalt in art. 2002 in het bijzonder voor verjaring, wat het reeds in art. 589 gezegd had, dat de goede trouw steeds wordt verondersteld, en dat degene, die zich op kwade trouw beroept, deze moet bewijzen. Ten voordeele van den bezitter geldt dus een wettelijk vermoeden van goede trouw, dat slechts wijkt voor het bewijs van het tegendeel, welk vermoeden daardoor gerechtvaardigd wordt, dat goede trouw een niet-weten is. Eigenlijk drukt de wet zich dus in art. 2000, waar zij bepaaldelijk van een bezit te goeder trouw spreekt, niet volkomen juist uit; want niet de goede trouw is bepaald noodig, maar slechts afwezigheid van kwade trouw; het komt alleen aan op het ontbreken van de wetenschap, dat men geen eigenaar is.

Overeenkomstig art. 2003 nu moet hij, tegen wien de bezitter zich op de verjaring beroept, bewijzen, dat deze op het oogenblik der verkrijging het gebrek kende, dat aan zijne beweerde eigendomsverkrijging kleefde, en derhalve wist, dat hij de zaak niet in eigendom verkreeg.

Daar het in den regel onmogelijk zal zijn zich hiervan een schriftelijk bewijs te verschaffen (art. 1940 B.W.), kan dit bewijs door getuigen en, overeenkomstig art. 1959 B.W., ook door vermoedens geleverd worden.

Ook dit beginsel, dat goede trouw wordt verondersteld en kwade trouw moet bewezen worden door hem, die zich daarop beroept, is ontleend aan het Romeinsche

recht: *Non ex eo, quod duplam, qui a matre tua mancipium comparavit, evictionis nomine stipulatus est, alienae rei scientia convincitur, nec opinio ejus ex hoc laeditur, ut malae fidei emtor existimetur. Aliis itaque hoc indiciis, si vis, probare debes.* (l. 30 Cod. de evict. 8. 45).

Volgens ARNDTS [1]) is dit beginsel ook overgenomen in het *Gemeine Deutsche Recht.* „Was den Beweis [der bona fides] betrifft", zegt hij t. a. p., „so liegt dem Ersitzenden zunächst nur ob, den Sachverhalt darzuthun, der seinen Erwerb als rechtlichen Erwerb erscheinen läszt; der Gegner mag alsdann beweisen, dasz jenem das Unrecht seines Erwerbes ursprünglich bekannt oder nur aus unentschuldbarem Irrthum unbekannt gewesen, oder nach heutigem Recht, später [2]) bekannt geworden sei."

WINDSCHEID [3]) leert op dit punt het volgende: „Der gute Glaube als ein rein Innerliches kann nicht direct bewiesen, es kann nur auf denselben aus den die Besitzergreifung begleitenden Umständen geschlossen werden. Die Anführung und der Beweis von Umständen, welche den Schlusz auf den guten Glauben und seine Entschuldbarkeit rechtfertigen, ist Sache des sich auf

---

[1]) Lehrb. der Pandekten, 6e Aufl., § 160.

[2]) Immers in het G. D. R. geldt, gelijk wij zagen, de regel: «mala fides superveniens nocet.»

[3]) Lehrb. des Pandektenrechts, 6e Aufl., I. § 177, n°. 4.

die Ersitzung Berufenden. [1]) Wird aber von dem Gegner behauptet, dasz das anfänglich redliche Bewusztsein sich hinterher in ein unredliches verwandelt habe, so musz der Gegner Thatsachen anführen und beweisen, aus denen auf diese Verwandlung geschlossen werden kann."

In de meeste wetboeken is dit beginsel gevolgd; zoo o. a. in de volgende:

I. *Baierisches Landrecht*, II. 4. § 7: „Bona Fides.... wird aber gleichwohl im Zweifel allezeit präsumirt, und bedarf folglich keines Beweises mehr, sondern es musz im Gegentheile derjenige, welcher malam Fidem vorschützt, die Probe machen."

PAUL ROTH [2]) merkt hierbij op: „Der gute Glaube wird bis zum Beweis des Gegentheils vermuthet. Es genügt daher, dasz der Ersitzende Umstände nachweist, aus welchen sich auf seinen guten Glauben schlieszen läszt, während der Gegner den Nachweis liefern musz, wenn er das Nichtvorhandensein oder Aufhören des guten Glaubens behauptet."

II. *Allgemeines Landrecht für die Preuszischen Staaten*, I. 7. § 18: „Die allgemeine Vermuthung streitet für

---

[1]) In een noot teekent W. hierbij aan: «Und in diesem Sinne musz er seinen guten Glauben allerdings beweisen. Nach einer anderen, weitverbreiteten Auffassung bedarf der gute Glaube eines Beweises überhaupt nicht; er soll beruhen auf einer «gesetzlichen Voraussetzung oder Annahme.»»

[2]) Bayrisches Civilrecht, § 146, bl. 203.

die Redlichkeit des Besitzes, wo nicht die Gesetze in gewissen Fällen und Umständen die besondere Vermuthung des Gegentheils ausdrücklich festsetzen"; en eveneens in § 179 van denzelfden titel: „Jeder Besitzer hat in der Regel die Vermuthung der Rechtmäszigkeit und Redlichkeit seines Besitzes für sich."

III. *Bürgerl. Gesetzb. für das Königreich Sachsen*, § 188 (slot): „Redlichkeit des Besitzes wird vermuthet."

IV. *Code Civil*, art. 2268: „La bonne foi est toujours présumée, et c'est à celui qui allègue la mauvaise foi à la prouver."

V. *Allgem. bürgerl. Gesetzb. für die Oesterreich. Monarchie*, § 328 (slot): „Im Zweifel ist die Vermuthung für die Redlichkeit des Besitzes."

VI. *Burgerlijk Wetboek voor het Koninkrijk Italië*, art. 702 al. 1: „La bonne foi est toujours présumée, et celui qui allègue la mauvaise foi doit en donner la preuve."

VII. *Privatrechtl. Gesetzb. für den Kanton Zürich*, § 500: „Im Zweifel ist die Vermuthung für die Redlichkeit, nicht aber ebenso für die Rechtmäszigkeit des Besitzes."

VIII. *Entwurf eines bürgerl. Gesetzb. für das Groszherzogthum Hessen*, II, tit. V, art. 41: „Der redliche Glaube wird stets vermuthet. Der Beweis, dasz der Besitzer glaubte oder wuszte, nicht von dem wahren Eigenthümer oder Berechtigten rechtmäszig erworben zu haben, liegt Demjenigen ob, der sich auf die Unredlichkeit des Besitzers beruft."

IX. *Entwurf eines bürgerl. Gesetzb. für das Königreich Bayern*, III, art. 19: „Die Redlichkeit des Besitzers wird bis zum Beweise des Gegentheils vermuthet."

Goede trouw hebben wij hierboven eene vergeeflijke dwaling genoemd.

Niet elke dwaling toch is verschoonbaar. Volgens sommigen is eene dwaling omtrent de feiten, *error facti*, dit in den regel wel, eene rechtsdwaling, *error juris*, daarentegen gewoonlijk niet. Aan hem, die in eerstgenoemde dwaling verkeert, d. w. z. die den eigendom van zijn voorganger afleidt uit aannemelijke feiten, komt, volgens hen, de verjaring ten goede, maar niet aan hem, die in rechte dwaalt.

Met Mr. DIEPHUIS [1]) echter meenen wij, dat ook aan dezen laatsten de verjaring te stade komt, en wel op grond van de algemeenheid der artikelen 587 en 588 B.W., en de in art. 589 en 2002 B.W. duidelijke bedoeling des wetgevers om goede trouw aan te nemen waar van het tegendeel niet blijkt. Immers ook ten gevolge van eene *ignorantia juris* kunnen den bezitter de gebreken van de wijze van eigendomsverkrijging onbekend zijn, en ook ten gevolge van eene *ignorantia juris* kan hij niet weten, dat de door hem bezeten zaak aan hem niet in eigendom toebehoort? Wel wordt het bewijs van kwade trouw alsdan zeer moeielijk, maar

[1]) N. B. R. naar volgorde B. W., 2e dr., III, n⁰. 133.

daardoor wordt het wettelijk vermoeden van goede trouw ten voordeele van den bezitter voor hem van des te meer belang.

Volgens Mr. OPZOOMER [1]) staat niet alle dwaling in het recht gelijk. Hij meent, dat dwaling, zoowel facti als juris, het bezit dan te goeder trouw doet zijn, als zij waarschijnlijk is, op goede gronden rust. Hij vereenigt zich, zoowel hier als in het algemeen, met v. SAVIGNY [2]): „dasz nur derjenige Irrthum geltend gemacht werden darf, den man *justus* oder *probabilis error*, *justa ignorantia*, nennen kann.”

LAURENT [3]) is van oordeel, dat de regel: „goede trouw wordt verondersteld” uitzondering lijdt in het geval, dat de bezitter zich op eene rechtsdwaling beroept. Die dwaling, zegt LAURENT t. a. p., moet hij dan ook bewijzen. Hij kan niet zeggen, dat goede trouw verondersteld wordt en dat de tegenpartij moet bewijzen, dat hij het gebrek van het recht kende en dus te kwader trouw is. Als de wet zegt, dat goede trouw verondersteld wordt, spreekt zij van goede trouw omtrent feiten, want gewoonlijk is goede trouw eene feitelijke quaestie. Maar als de eigenaar, aan wien de verjaring wordt tegengeworpen, bewijst, dat de bezitter kennis heeft gehad van de akte, die het gebrek van de eigen-

---

[1]) B.W. verkl. III, bl. 151.

[2]) System III, bl. 335.

[3]) Principes de droit civil XXXII, n°. 415.

domsverkrijging constateert, wordt de bezitter, die de rechtsdwaling inroept, eischer voor zoover die dwaling betreft, en moet die dus bewijzen.

Vervolgens wordt voor verjaring een zeker *tijdsverloop* vereischt. Dit is door de wet bepaald op twintig jaren, zoo de bezitter de zaak bezit uit kracht van een wettigen titel, terwijl hij, die gedurende dertig jaren het bezit heeft, den eigendom verkrijgt, zonder dat hij kan worden genoodzaakt zijnen titel te toonen (art. 2000 B.W.).

Onder *wettigen titel (justus titulus, justa causa)*, het laatste vereischte voor verjaring, doch alleen voor die van twintig jaar, moeten wij niet verstaan eene schriftelijke akte, maar in het algemeen eene zoodanige wijze van eigendomsverkrijging en krachtens zulk eene rechtshandeling, dat de bezitter terstond eigenaar zou geworden zijn, zoo hij de zaak van den waren eigenaar verkregen had, of zoo niet eenige andere omstandigheid zijne eigendomsverkrijging belette.

De strekking der rechtshandeling moet zijn: eigendomsovergang; is de strekking eigendom te constateeren, dan kan zij nooit een wettige titel zijn. De titel moet dus van dien aard wezen, dat uit kracht daarvan door levering eigendom kan worden overgedragen. In de tweede plaats moet hij geldig zijn, ten aanzien van den vorm aan de eischen der wet voldoen. In art. 2001 toch zegt de wet, dat een rechtstitel, die nietig is

uit hoofde van een gebrek in den vorm, niet tot grondslag eener twintigjarige verjaring kan strekken. In dit geval is de titel absoluut nietig, wat in rechte identiek is met niet bestaan. Doch niet alleen hierdoor kan de rechtstitel nietig wezen, hij kan dit evenzeer zijn wat betreft den inhoud of den persoon bij de handeling betrokken.

Kan nu de bezitter zich niet op een dergelijken wettigen titel beroepen, dan moet zijn bezit dertig jaren hebben voortgeduurd om, evenzeer als het twintigjarig bezit met een titel, hem door verjaring den eigendom te doen verkrijgen.

Wat de berekening van die termijnen betreft, worden zij geacht begonnen te zijn op het oogenblik, waarop het vereischte bezit verkregen is, en voltooid na verloop van den laatsten dag van den vereischten tijd (art. 1999 B.W.).

Intusschen is het geenszins noodzakelijk, dat één persoon gedurende dien ganschen tijd het bezit gehad en behouden hebbe. Volgens art. 1995 B.W. toch kan men, om den tot verjaring vereischten tijd te vervullen, bij zijn eigen bezit dat van den vorigen bezitter voegen, van wien men de zaak verkregen heeft. Feitelijk ontbreekt dan één van de voor het bezit gestelde vereischten, nl. dat het gedurende twintig of dertig jaren voortdurend en onafgebroken zij, doch in dat geval beschouwt de wet het bezit toch als een onafgebroken voortgezet bezit.

Bestond deze bepaling niet, dan zou meestentijds het doel der verjaring verijdeld worden, daar zelden één en dezelfde persoon gedurende zoo langen tijd in het bezit eener zaak blijft, aangezien vaak dood of vervreemding het bezit vóór afloop der verjaring afbreken.

Aan de nadere behandeling van dit artikel zullen wij het tweede hoofdstuk van dit proefschrift wijden.

HOOFDSTUK II.

ACCESSIO POSSESSIONIS.

AFDEELING I.

Algemeene opmerkingen.

Het recht van den bezitter om, tot vervulling van den tot verjaring vereischten tijd, bij zijn eigen bezit dat van den vorigen bezitter te voegen, van wien hij de zaak verkregen heeft, werd in het Romeinsche recht genoemd: *accessio possessionis.* In onze wet wordt dit recht, gelijk wij zagen, gegeven in art. 1995 van het Burgerlijk Wetboek: „Om den tot verjaring vereischten tijd te vervullen," zoo luidt het artikel, „kan men bij zijn eigen bezit dat van den vorigen bezitter, van wien men de zaak verkregen heeft, voegen, op welke wijze men dezen ook zij opgevolgd, hetzij onder eenen algemeenen of bijzonderen titel, hetzij om niet, hetzij onder eenen bezwarenden titel."

Hieruit blijkt dus, dat het niet noodzakelijk is, dat het bezit, dat den door de wet bepaalden tijd moet

hebben voortgeduurd om door verjaring den eigendom eener zaak te doen verkrijgen, steeds bij denzelfden persoon geweest is. De bezitter toch krijgt in dit artikel de bevoegdheid, den tijd gedurende welken zijn voorganger de zaak bezeten heeft, op te tellen bij den tijd gedurende welken hij zelf haar bezat. En niet tot eene enkele opvolging beperkt art. 1995 dit recht, neen, het erkent die bijeenvoeging van het bezit in het algemeen. Er kan eene geheele rij van bezitters zijn, die achtereenvolgens de een van den ander het bezit gekregen hebben, en het is dan voldoende, dat het bezit van al die personen tezamen den vereischten tijd heeft voortgeduurd.

Ook is het, om van het recht tot bijvoeging van het bezit zijns voorgangers gebruik te kunnen maken, onverschillig, of men zijn voorganger is opgevolgd onder algemeenen dan wel onder bijzonderen titel. „Op welke wijze men dezen ook zij opgevolgd, hetzij onder eenen algemeenen of bijzonderen titel", zegt art. 1995.

Onder opvolging onder algemeenen titel moeten wij verstaan: opvolging in een geheel vermogen of een evenredig deel daarvan, wat plaats heeft in geval van *erfopvolging* (art. 597 B.W.) en bij *gemeenschap van goederen* ten gevolge van een huwelijk (art. 174 B.W.).

Opvolging onder bijzonderen titel daarentegen heeft plaats, wanneer men iemand opvolgt in eene bepaalde zaak door levering ten gevolge van een titel van eigendomsovergang. De voornaamste titels van eigendoms-

verkrijging, die hier in aanmerking komen, zijn deze: dat men de zaak verkregen heeft bij wijze van *legaat*, *koop*, *ruil* of *schenking*.

De laatste woorden van art. 1995 „hetzij om niet, hetzij onder eenen bezwarenden titel" kunnen alleen betrekking hebben op den bijzonderen titel, daar de onderscheiding in „om niet of onder bezwarenden titel" door de wet alleen ten aanzien van overeenkomsten gemaakt wordt (zie art. 1350 B.W.).

Is het voor de toepassing van het in art. 1995 toegekende recht onverschillig, of men om niet dan wel onder bezwarenden titel verkrijgt, wel degelijk maakt het, zooals wij hieronder [1]) zien zullen, verschil, of men onder algemeenen dan wel onder bijzonderen titel is opgevolgd, terwijl men uit de woorden van het artikel juist zou opmaken, dat beide soorten van opvolgers in dezen volkomen gelijk staan.

De wetgever had dan ook zeker beter gedaan door de laatste woorden van het artikel eenvoudig weg te laten en zich te bepalen tot de woorden „op welke wijze men dezen ook zij opgevolgd." Waarom de wetgever dit niet deed, is niet recht duidelijk, doch hoogstwaarschijnlijk is het zijne bedoeling geweest er door uit te drukken, dat het beginsel van samenvoeging voor beide soorten van opvolging, zoowel die onder algemeenen als die onder bijzonderen titel, geldt, doch tevens

---

[1]) Zie pag. 54.

er aan te herinneren, dat voor beide soorten verschillende regelen de toepassing van dat beginsel beheerschen. Hoe dit zij, in elk geval moet er voor de toepassing van art. 1995 opvolging onder titel zijn. Het gerechtshof van 's Hertogenbosch overwoog dan ook in een arrest van 18 Januari 1881 (W. 4643), naar aanleiding van een geschil over het door verjaring verkrijgen van eene voortdurende en zichtbare erfdienstbaarheid, „dat die toevoeging [van het bezit van den vorigen bezitter] alleen zou kunnen geschieden uit krachte van art. 1995 B.W., en dat dit artikel tot vereischte stelt, dat de zaak *op titel* verkregen zij van den voorganger."

Dit nu zou echter evenzeer gelden, wanneer de wetgever in art. 1995 de door ons gewraakte woorden had weggelaten. Immers ook uit het woord „opgevolgd" blijkt, dat het artikel alleen werkt, als het bezit overgaat, met den wil van den voorganger, hoe dan ook, onder algemeenen of bijzonderen titel, en niet als men het tegen diens wil heeft verkregen; er moet tusschen hem en den opvolger verband bestaan. Waar zoodanig verband ontbreekt, b.v. waar de een zich willekeurig en eigenmachtig heeft meester gemaakt van de zaak van een ander, daar bestaat ook niet de bevoegdheid tot bijtelling van diens bezit.

Onder „vorigen bezitter", zooals art. 1995 zegt, moeten wij dan ook verstaan: voorganger, auctor, auteur, gelijk hij in den Franschen tekst van art. 2000 Wetboek van 1830 en in art. 2235 C. N. heet.

Tot de voorwaarden, door art. 1995 voor de accessio possessionis gesteld, behoort voorts, dat er *onmiddellijke* opvolging plaats hebbe, zoodat het bezit der opvolgende bezitters als voortdurend en onafgebroken beschouwd kan worden. Anders toch zou het gezamenlijk bezit nooit tot verjaring kunnen leiden; immers hierboven hebben wij gezien, dat dit een van de vereischten is, waaraan het bezit in dit geval beantwoorden moet; bovendien ligt eigenlijk in het begrip opvolging zelf reeds het denkbeeld van een onmiddellijken overgang opgesloten.

Voor de opvolgers onder algemeenen titel moet men er echter op letten, dat, volgens art. 597 B.W., het bezit van alles wat een overledene heeft bezeten, van het oogenblik van zijn overlijden, tot zijne erfgenamen overgaat en dus geacht wordt bij hen onafgebroken voort te duren, onverschillig of zij onmiddellijk na den dood des erflaters het feitelijk bezit al dan niet verkregen hebben.

Vervolgens is noodig, dat het bezit van den voorganger een bezit ad usucapionem, een voor verjaring vatbaar bezit zij, anders toch kan het evenmin in vereeniging met een ander bezit als op zich zelf tot verjaring leiden. In het eerste hoofdstuk hebben wij gezien, aan welke eischen het bezit daartoe beantwoorden moet.

Ten slotte moet het bezit van den opvolger dezelfde zaak tot voorwerp hebben als dat van den voorganger. Bezit de laatste niet de geheele zaak, maar slechts een

afgescheiden deel er van, dan kan de opvolger, ten gevolge van de toevoeging van het bezit van den ander, nooit meer dan den eigendom van dat deel verkrijgen.

De wet voegt niet van rechtswege het bezit van den vorigen bezitter bij dat van zijn opvolger; [1]) ook legt zij aan den opvolger niet de verplichting op zulks te doen, maar geeft hem eenvoudig de bevoegdheid daartoe: zoo het hem wenschelijk voorkomt, *kan* hij het doen. Heeft zijn eigen bezit lang genoeg geduurd om hem door verjaring den eigendom der zaak te doen verkrijgen, dan bestaat er voor hem geen enkele reden om van zijne bevoegdheid tot bijvoeging van het bezit zijns voorgangers gebruik te maken. In het omgekeerde geval zal hij het zeker wel doen om daardoor te eerder den eigendom te verkrijgen. De wet nu laat hem hierin volkomen vrij.

Intusschen bestaat er in dezen verschil tusschen de opvolgers onder algemeenen en die onder bijzonderen titel, ofschoon de wet tusschen hen geen onderscheid maakt. Volgens art. 597 B.W. toch gaat het bezit van alles wat een overledene bezeten heeft, van het oogenblik van zijn overlijden, tot zijne erfgenamen over, met al zijne hoedanigheden en gebreken. En al kan nu ook de erfgenaam, wat den tijd betreft, geheel naar eigen goedvinden, het bezit van den erflater bij het zijne voegen, of wel alleen zijn eigen bezit in rekening

---

[1]) Cf. Diephuis, N. B. R. VI, bl. 464 en vlg.

brengen, dat neemt niet weg, dat de tegenpartij zich beroepen kan op de gebreken, die zijn bezit heeft als voortzetting van dat zijns erflaters.

Dat artikel 597 is eene toepassing van de artikelen 880 al. 1 en 1002 B.W., die het algemeene beginsel van erfrecht uitdrukken, dat de erfgenaam van rechtswege in het bezit treedt van alle goederen, rechten en rechtsvorderingen van den overledene; wat toch in deze artikelen in het algemeen wordt vastgesteld, betreffende alle, ook de eigendomsrechten, van den overledene, wordt in art. 597 ten aanzien van het bezit bepaald, waarbij de eigendom buiten aanmerking wordt gelaten.

Het beginsel, in dit artikel gehuldigd, is het oud Germaansche beginsel *(„Der Todte erbt den Lebendigen")*, in de oude Fransche praktijk aldus uitgedrukt: *„Le mort saisit le vif"*

Volgens art. 597 gaat dus het bezit van den erflater op het oogenblik van zijn overlijden door de erfopvolging op zijne erfgenamen over, zonder dat daartoe eenige daad van hunnentwege noodig is; ja zelfs zonder dat de erfgenaam iets weet van den dood des erflaters, wordt hij bezitter, op het oogenblik van dien dood, ipso jure. Het gevolg hiervan is, dat, zoo de erfgenaam eene door den erflater bezeten zaak niet terstond in zijne macht brengt, het toch beschouwd wordt, alsof hij het bezit onmiddellijk van den erflater verkregen had. Het bezit van beiden is dan ook één voortgezet bezit. De erfgenaam toch wordt beschouwd als den

persoon des overledenen voort te zetten, te vertegenwoordigen, met hem één en denzelfden persoon te vormen: *heres sustinet personam defuncti*; feitelijk is hij een nieuwe bezitter, in rechte is hij dezelfde.

Het ligt dan ook voor de hand dat, gelijk art. 597 het uitdrukt, het bezit *met al zijne hoedanigheden en gebreken* op den erfgenaam overgaat.

De wetgever bedoelt hiermee de goede en kwade trouw en verder het feit, dat de erflater al of niet bezat krachtens een titel, die recht geeft op verjaring. Is dus het bezit van den erflater krachtens den titel geschikt voor verjaring, dan zal ook dat van den erfgenaam het zijn; en eveneens zal dit niet een bezit ad usucapionem zijn, als dat van den erflater het niet is. En zoo zal voor de verjaring ook alleen de goede of kwade trouw van den erflater in aanmerking komen; welke trouw men bij den erfgenaam aantreft, is onverschillig. Was de erflater te kwader trouw, dan is rechtens ook de erfgenaam dit; zijne eigen goede trouw zal hem niet helpen. Was echter de erflater te goeder, de erfgenaam te kwader trouw, dan zal den laatsten zijne eigen kwade trouw met het oog op de verjaring niet schaden; immers, het is volgens art. 2003 B.W. voldoende, dat de goede trouw op het oogenblik der verkrijging bestond, terwijl het hier, overeenkomstig het bovenstaande, aankomt op de verkrijging van den erflater en dus de kwade trouw van den erfgenaam, in verhouding tot de goede trouw van den erflater bij den

aanvang van diens bezit, slechts als eene mala fides superveniens beschouwd kan worden. In andere opzichten evenwel zal den erfgenaam te kwader trouw de opvolging in de goede trouw weinig baten, want die goede trouw is nu eenmaal geëindigd, en de toestand zal verder zijn als wanneer die verandering bij den erflater zelf had plaats gehad, zoodat de erfgenaam b.v. geen recht op de vruchten zal hebben. Art. 588 al. 1 B.W. behoudt dus zijne volle kracht. [1])

VOET teekent in zijn „Commentarius ad Pandectas" [2]) hierbij aan: Gelijk de kwade trouw en de wetenschap, dat de zaak aan een ander toebehoort, die gedurende den loop van eene eenmaal wettelijk begonnen verjaring opkomt bij iemand, die vàn nature dezelfde is, die verjaring niet stoort, zoo moet ook de kwade trouw van hem, die slechts door eene wettelijke fictie één persoon is met den overledene, de door dezen rechtmatig begonnen verjaring niet stuiten.

Een ander geval, zegt VOET, zou het zijn, zoo de erflater eene zaak, die den verkooper niet toebehoorde, te goeder trouw gekocht had, maar de overdracht niet aan hem maar aan zijn erfgenaam, die te kwader trouw was, had plaats gehad. Dan toch was de erflater nog niet begonnen de zaak door verjaring te verkrijgen, daar het bezit hem nog niet was overgedragen; maar dan kan ook de erfgenaam van de goede trouw des

---

[1]) Cf. Land, Verklaring B. W. II, bl. 70.
[2]) Lib. XLI, tit. III, nº. 16.

erflaters niet gebruik maken om zelf met de verjaring een aanvang te maken, daar alsdan toch het begin der verjaring vicieus zou zijn.

Spraken wij tot nog toe alleen over die verkrijgers onder algemeenen titel, die eene zaak door erfopvolging verkregen, hetzelfde mag worden aangenomen voor hen, die haar ten gevolge van eene door een huwelijk ontstane gemeenschap kregen.

Daarentegen moeten wij niet uit het oog verliezen, dat art. 597 B.W. alleen spreekt van een overgang door erfopvolging op den *erfgenaam*, en dat het niet geldt van den overgang van het bezit op den *legataris.* Immers dit artikel bevat niets anders dan eene toepassing van het algemeene beginsel, uitgesproken in art. 880 B.W. Wel kan ook de legataris bezit verkrijgen van de zaak, die hem is gelegateerd, maar, overeenkomstig art. 1005 en vlg. B.W., moet zij hem door den erfgenaam afgegeven worden; hierbij kan van een overgang van rechtswege, gelijk voor den erfgenaam, geen sprake zijn, maar is overdracht met de daad der feitelijke inbezitneming noodig. Het bezit van den legataris is dan ook niet eene voortzetting van dat des erflaters, evenmin als de legataris zelf geacht kan worden den persoon des erflaters voort te zetten, maar zijn bezit is geheel onafhankelijk daarvan, een bezit op zich zelf, met eigen hoedanigheden en gebreken. [1]) Of de legataris

---

[1]) Cf. Diephuis, N. B. R. VI, bl. 341 en vlg.

eene aan hem gelegateerde zaak te goeder of wel te kwader trouw bezitten zal, zal van zijne eigen kennis afhangen, niet van de trouw, die bij den erflater aanwezig was.

En hierin staat de legataris gelijk met alle overige verkrijgers onder bijzonderen titel. „Kein Besitzer als solcher ist als Successor des vorigen Besitzers zu betrachten", zegt v. SAVIGNY [1]) „sondern er erwirbt einen ganz neuen Besitz für sich, unabhängig von dem vorigen".

De aard van hun bezit wordt bepaald door de wijze en omstandigheden der verkrijging, niet door het bezit van hun voorganger. Was dit laatste b.v. eene nuda detentio, dan kan hun bezit toch een bezit ad usucapionem zijn; dat hangt alleen van hun eigen titel en trouw af. Wij zagen reeds, dat onze wet dit uitdrukt in art. 1998.

De verkrijgers onder bijzonderen titel kunnen dan ook geheel zelfstandig door verjaring den eigendom der overgedragen zaak verkrijgen, onafhankelijk van het bezit van hun voorganger.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de bepaling van art. 1995, voor zoover zij bezitsverkrijging onder algemeenen titel betreft, met het oog op het bepaalde bij art. 597, niets nieuws inhoudt. De bepaling ontleent dan

---

[1]) Das Recht des Besitzes, 3e Aufl., p. 26.

ook hare beteekenis aan de bijvoeging van het bezit in geval van verkrijging onder bijzonderen titel. Daarbij is uitgegaan van het beginsel, dat men aan een ander in het algemeen alle rechten kan overdragen, die men zelf heeft; zoodat hij, die nog geen eigenaar is, maar bezig is eene zaak door verjaring te verkrijgen, dit recht, de *causa usucapionis*, op een ander kan doen overgaan. Zoo zal hij, die eene zaak te goeder trouw bezit zonder er eigendomsrecht op te hebben, wanneer hij in geval van verkoop al zijne rechten met betrekking tot die zaak wil overdragen, bij de levering de *causa usucapionis* aan den kooper overdragen; hij stelt den kooper in zijne rechten om door verjaring den eigendom der zaak te verkrijgen, nl. door den voor verjaring vereischten tijd van het bezit door hem begonnen te vervullen, vol te maken.

Bestond dit voorschrift niet voor opvolging onder bijzonderen titel, dan zou in zeer vele gevallen een der groote voordeelen van de verjaring, nl. de mogelijkheid van het leveren van eigendomsbewijs, gemist worden. Eigendom toch steunt eigenlijk op niets anders dan op usucapio, in den regel zelfs op eene vereeniging van verscheidene verjaringen. [1])

Of echter de opvolger onder bijzonderen titel van dit aan hem overgedragen recht wil gebruik maken, m. a. w. of hij de door zijn voorganger begonnen verjaring wil

[1]) Cf. ASSER, Handl. II, bl. 106.

voortzetten door diens bezit bij het zijne te voegen, of wel eene nieuwe usucapio wil beginnen, daarin is hij volkomen vrij.

Hierbij nu openbaart zich het verschil, waarop wij hierboven [1]) doelden, tusschen den opvolger onder algemeenen en dien onder bijzonderen titel. Immers de opvolger onder algemeenen titel kan nooit eene nieuwe usucapio aanvangen, daar ieder zich kan beroepen op de gebreken, die zijn bezit heeft als voortzetting van dat zijns erflaters, onverschillig of hij den tijd van het bezit van zijn voorganger al dan niet in rekening wil brengen.

Hierin wijken enkele vreemde wetgevingen wederom van de onze af. In sommige wetboeken namelijk wordt de erfgenaam, ten aanzien van het burgerlijk bezit, niet beschouwd als vertegenwoordiger van den erflater, als iemand die den persoon des overledenen voortzet, zoodat niet, gelijk bij ons, diens bezit van rechtswege met al zijne hoedanigheden en gebreken op den erfgenaam overgaat. Uitdrukkelijk toch wordt in die wetboeken niet alleen aan den opvolger onder bijzonderen titel, maar ook aan den erfgenaam het recht toegekend om, wanneer zij het bezit van hun voorganger, ten gevolge van diens kwade trouw, niet bij het hunne kunnen voegen, zelfstandig eene nieuwe verjaring te beginnen. Deze afwijking treffen wij aan in de volgende codificaties:

---

[1]) Pag. 44.

I. *Baierisches Landrecht*, II. 4. § 10: „Die einmal angefangene, aber noch nicht gänzlich vollstreckte Verjährung wird 1° sowohl in Successore universali als singulari, wenn er sich nur in gleichmäszigem Inhaben befindet, allerdings fortgesetzt. Wobey jedoch 2° der Unterschied zu beobachten ist, ob sich der Vorfahrer in bona, oder mala Fide befunden habe. Erstenfalls kann der Successor . . . u. s. w. Anderenfalls aber hat 3° die Einrechnung nicht statt, sondern er musz für sich selbst so lange Zeit im wirklichen Besitze seyn, als zur Verjährung erfordert wird, welch letzterenfalls ihm sodann 4° mala Fides Antecessoris, und zwar ohne Unterschied inter Successionem universalem et particularem, nicht mehr schadet, dafern er Successor nur seines Orts jederzeit in bona Fide sich befunden hat."

II. *Allgemeines Landrecht für die Preuszischen Staaten*, I. 9. § 613 en 614: „Jeder Nachfolger im Besitze, er sei Erbe, oder nicht, kann die Verjährung seines Vorfahren fortsetzen, in so fern er nur selbst ein redlicher Besitzer ist."

„Auch kann ein solcher Nachfolger, auszer dem Falle des § 584 [1]), die Verjährung anfangen, wenn-

---

[1]) § 584: „Sachen und Rechte, die Jemand durch Gewalt oder Diebstahl an sich gebracht, und an einen Andern überlassen hat, können von diesem, wenn er auch ein redlicher Besitzer wäre, durch die gewöhnliche Verjährung nicht erworben werden."

Volgens § 648 wordt voor deze zaken eene verjaring van veertig jaar vereischt.

gleich der Besitz seines Vorfahren unredlich gewesen ist."

Dat de goede of kwade trouw van den erflater niet op den erfgenaam overgaat, blijkt ook duidelijk uit I. 7. § 40 en 41: „Bei jedem Nachfolger im Besitz wird die Beschaffenheit seines Besitzes blosz nach seiner eigenen Redlichkeit, nicht aber darnach beurtheilt: ob sein Vorfahr ein redlicher oder unredlicher Besitzer gewesen sei."

„Es macht dabei keinen Unterschied, ob der Nachfolger im Besitze zugleich Erbe des Vorfahren ist, oder nicht."

III. *Bürgerl. Gesetzb. für das Königreich Sachsen*, § 266: „Die Unredlichkeit des Besitzvorgängers hindert den redlichen Besitznachfolger oder Erben nicht, die Ersitzung von der Zeit seines Besitzes anzufangen."

IV. *Allgem. bürgerl. Gesetzb. für die Oesterreich. Monarchie*, § 1463 (slot): „Die Unredlichkeit des vorigen Besitzers hindert .... einen redlichen Nachfolger oder Erben nicht, die Ersitzung von dem Tage seines Besitzes anzufangen."

Bijzondere aandacht in dezen verdient het *Privatrechtl. Gesetzb. für den Kanton Zürich*, § 643: „Der Erbe, welcher eine dem Erblasser geliehene oder verpfändete oder sonst zu blosz abgeleitetem Besitze übergebene Sache in der Erbschaft vorfindet und fortbesitzt, ersitzt dieselbe ebenfalls, insofern er im Glauben steht, dasz diese Sache zu der Erbschaft gehöre."

Dr. BLUNTSCHLI teekent hierbij aan: „Unser Gesetz

folgt hier der deutsch-rechtlichen Auffassung, welche auch das Neue und Selbständige hervorhebt, was in der Besitznahme des Erben liegt, und das Erbrecht für einen zureichenden Titel hält, um auch an einzelnen Sachen, die sich in der Verlassenschaft finden, rechtmäszigen Besitz zu erwerben."

Nu blijft ons nog de voornaamste vraag, die in ons artikel ligt opgesloten, ter beantwoording.

Wanneer de opvolger onder bijzonderen titel van het in art. 1995 toegekende recht gebruik maakt, wat moet dan gelden? Moet voor hem dan, gelijk bij den opvolger onder algemeenen titel, aangenomen worden, dat het vereenigd bezit al of niet een bezit ad usucapionem is, naar gelang de voorganger te goeder of te kwader trouw was, zoodat het voor de verjaring onverschillig is, welke trouw bij hem zelf aanwezig is? M. a. w. kan hij, die onder bijzonderen titel een door den voorganger te goeder trouw verkregen bezit te kwader trouw verkrijgt, zijne kwade trouw dekken door van de hem in art. 1995 gegeven bevoegdheid gebruik te maken? Dit toch is het eenige geval, waarin de vraag van belang is. Immers, heeft de voorganger te kwader trouw verkregen, dan zal van eene vereeniging van bezit geen sprake kunnen zijn, daar het vereenigd bezit dan nooit tot verjaring zal kunnen leiden, omdat art. 2003 goede trouw eischt op het oogenblik der verkrijging, wat in

dezen niet het geval zou zijn. Evenmin bestaat er eenige quaestie, wanneer de opvolger onder bijzonderen titel zelf te goeder trouw is; dan toch kan zijn bezit in vereeniging met dat te goeder trouw zijns voorgangers zeker tot verjaring leiden.

Art. 1995, dat, gelijk wij zagen, in het geheel geen onderscheid maakt tusschen opvolgers onder algemeenen en die onder bijzonderen titel, geeft op deze vraag geen antwoord. Evenmin vinden wij elders in onze wet eene oplossing van deze quaestie. Een artikel als 597 B.W. voor de erfgenamen, komt voor de opvolgers onder bijzonderen titel in onze wet niet voor.

Wij zullen deze vraag dus moeten beantwoorden door een blik te slaan op het oudere recht, bepaaldelijk het Romeinsche en Oud-Hollandsche recht, en na te gaan wat dienaangaande in de nieuwere wetgevingen geldt.

AFDEELING II.

§ 1. Romeinsch recht.

De Romeinsche accessio possessionis, meer om billijkheidsredenen dan wel als uitvloeisel van strenge rechtsbeginselen ingevoerd, had oorspronkelijk slechts plaats ten behoeve van de opvolgers onder algemeenen titel.

De keizers SEVERUS en ANTONINUS hebben deze bevoegdheid tot den kooper uitgebreid, die het bezit van den verkooper bij het zijne kon voegen; maar door de Romeinsche rechtsgeleerden werd het op alle opvolgers onder bijzonderen titel toegepast. Tusschen beide soorten van opvolgers bestond echter een onderscheid, dat door JUSTINIANUS zeer juist aldus is uitgedrukt, dat tusschen erflater en erfgenaam *tempora continuantur*, en tusschen verkrijger onder bijzonderen titel en diens voorganger *tempora conjunguntur.*

Gelijk bij ons werd ook in het Romeinsche recht de opvolger onder algemeenen titel als vertegenwoordiger van zijn auctor beschouwd, werd zijn bezit geacht eene voortzetting van dat zijns voorgangers te zijn; en eveneens ging het bezit met al zijne hoedanigheden en gebreken op hem over: *Succedit enim et in qualitates et in vitia defuncti.* (Verg. l. 2 Cod. de fruct. et

lit. expens. 7. 51). *Vitia possessionum a majoribus contracta perdurant, et successorem auctoris sui culpa comitatur.* (l. 11 Cod. de acquir. et retin. possess. 7. 32).

Dat bovendien bij de verjaring de goede trouw ook slechts op het oogenblik der verkrijging geëischt werd, hebben wij reeds in het eerste hoofdstuk gezien.

De opvolger onder algemeenen titel zet alzoo ook in het Romeinsche recht de door zijn voorganger begonnen verjaring voort, zonder dat het er op aankomt, of hij zelf al of niet te goeder trouw is: *Diutina possessio, quae prodesse coeperat defuncto, et heredi et bonorum possessori continuatur, licet ipse sciat praedium alienum esse.* (§ 12 Instit. de usuc. et longi temp. possess. 2. 6). *Si defunctus bona fide emerit, usucapietur res, quamvis heres scit, alienam esse.* (l. 2 § 19 Dig. pro emtore 41. 4).

Kon daarentegen de erflater door gebrek aan goede trouw niet door verjaring verkrijgen, dan kon de opvolger ook zijnerzijds, trots zijne goede trouw, geen verjaring beginnen: *Quodsi defunctus initium justum non habuit, heredi et bonorum possessori, licet ignoranti, possessio non prodest.* (§ 12 Instit. de usuc. et longi temp. possess. 2. 6).

Dit beginsel gold in het Romeinsche recht, niettegenstaande de regel „*le mort saisit le vif*" aldaar niet gold, maar integendeel de possessio bij den dood van den bezitter eindigde. De erfgenaam kon door eene latere handeling, nl. inbezitneming (apprehensio), het door den erflater verlaten bezit weder opvatten en dan werd hij

ook geacht op dezelfde wijze te bezitten als zijn voorganger, op te volgen in het karakter van diens bezit, zoodat de goede of kwade trouw van den erflater op hem overging. Pas door die handeling verkreeg hij het bezit. De aditio was daartoe niet voldoende: *Quum heredes instituti sumus, adita hereditate omnia quidem jura ad nos transeunt, possessio tamen, nisi naturaliter comprehensa, ad nos non pertinet.* (l. 23 pr. Dig. de acquir., vel amitt. possess. 41. 2). Zelfs bij den suus heres, die in het Romeinsche recht dadelijk opvolgde, evenals bij ons alle erfgenamen, ging met de overige rechten toch het bezit niet over.

Bij de accessio possessionis gold dan de fictie, dat de nog niet aanvaarde nalatenschap eenigermate met den persoon des erfgenaams werd vereenzelvigd: *Heres et hereditas, tametsi duas appellationes recipiunt, unius personae tamen vice funguntur.* (l. 22 Dig. de usurp. et usuc. 41. 3), zoodat ook het tijdsverloop tusschen den dood des erflaters en de aanvaarding of de inbezitneming voor de verjaring medetelde: *Vacuum tempus, quod ante aditam hereditatem, vel post aditam intercessit, ad usucapionem heredi procedit.* (l. 31 § 5 Dig. eod. tit.).

„Même par le droit romain", zegt POTHIER, [1]) „qui n'admettait pas notre maxime *Le mort saisit le vif*, il n'y avait pas en ce cas d'interruption de possession; car l'hérédité jacente était censée en ce cas avoir, in-

[1]) Traité de la Prescription, n°. 115.

continent après la mort, continué de posséder, pour l'héritier, l'héritage qu'avait possédé le défunt."

Zoo kon het gebeuren, dat voleinding der verjaring plaats had, vóór dat de erfgenaam zelf het bezit verkregen had, ja zelfs vóór dat de erfenis door hem aanvaard werd, zoo de voor verjaring vereischte tijd toevallig voor de aanvaarding vervuld was. Eveneens kon de verjaring ook een aanvang nemen, terwijl de erfenis nog open lag, indien althans de servus hereditarius ten aanzien van die erfenis eenige maatregelen genomen had.

In zooverre nu met den dood van den bezitter de door hem begonnen verjaring niet ophoudt, kan men ook zeggen, dat zijn bezit voortduurt. En zoo kwam men er toe, het door den erfgenaam verkregen bezit als eene voortzetting van dat des erflaters te beschouwen.

Het spreekt vanzelf, dat het voor dit alles noodzakelijk was, dat in den tusschentijd geen ander de zaak had bezeten, daar alsdan de verjaring gestuit zou zijn.

Wat den opvolger onder bijzonderen titel betreft, mocht eveneens de tijd der usucapio van den voorganger bij dien van de usucapio van den opvolger geteld worden, maar dan was het noodzakelijk, dat de opvolger ook zelf aan de vereischten van de usucapio voldeed, bepaaldelijk, dat hij op het oogenblik der verkrijging te goeder trouw was.

De opvolger onder bijzonderen titel kon dus alleen dan het bezit van zijn auctor bij het zijne voegen, als hun beider bezit niet vicieus was: *Ne vitiosae quidem*

possessioni ulla potest accedere; sed nec vitiosa ei, quae vitiosa non est (l. 13 § 13 Dig. de acquir., vel amitt. possess. 41. 2).

Kocht A b. v. eene zaak van B, wetende dat deze hem niet toebehoort, dus te kwader trouw, dan was de vereeniging van beider bezit niet toegelaten: *Si eam rem, quam pro emtore usucapiebas, scienti mihi, alienam esse, vendideris, non capiam usu.* (l. 2 § 17 Dig. pro emtore 41. 4).

Overigens gold voor den opvolger onder bijzonderen titel, evenzeer als in ons recht, dat hij ook, zoo zijn bezit op zich zelf een bezit ad usucapionem was, geheel zelfstandig eene nieuwe verjaring kon beginnen, onafhankelijk van het bezit van zijn voorganger. Ook in het Romeinsche recht toch werd hij geacht op te volgen in de zaak, maar niet den persoon des auctors voort te zetten, werd zijn bezit als een geheel nieuw bezit beschouwd, onafhankelijk van dat zijns voorgangers, maar niet als eene voortzetting daarvan; zijn titel van bezit ontleende hij aan contract of legaat.

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat, evenals bij ons, dat recht tot bijvoeging van het bezit des auctors niet tot het bezit van één enkelen voorganger beperkt was; de opvolger toch krijgt alle rechten, die zijn voorganger op de zaak had, en bijgevolg ook diens recht de verjaring te voltooien, door de voorgangers begonnen. De verkrijger mag dus het bezit van elk zijner voorgangers bij het zijne voegen, mits maar het bezit van elk hun-

ner een bezit ad usucapionem is: *Accessio possessionis fit non solum temporis, quod apud eum fuit, unde is emit, sed et (temporis quod res fuit apud eum) qui ei vendidit, unde tu emisti* (l. 15 § 1 Dig. de div. temp. praescr., et de access. possess. 44. 3).

De eisch, dat het bezit van elk der verschillende voorgangers op het oogenblik der verkrijging te goeder trouw moet zijn, werd door de Romeinen zeer streng opgevat; was één hunner op dat oogenblik te kwader trouw, dan moest diens opvolger eene nieuwe verjaring beginnen. Zijn er b.v. vijf opvolgende koopers, van welke de derde de zaak te kwader trouw verkregen heeft, alle anderen te goeder trouw, dan zal de laatste kooper alleen het bezit van zijn onmiddellijken voorganger bij het zijne kunnen voegen, en niet ook dat van de 3 anderen, omdat de kwade trouw van den derden kooper de verjaring van diens voorgangers gestuit heeft.

---

§ 2. **Nieuwere Wetgevingen.**

Wanneer wij ter beantwoording van de door ons gestelde vraag, of de opvolger onder bijzonderen titel, om van het in art. 1995 B.W. toegekende recht gebruik te kunnen maken, daartoe op het oogenblik der verkrijging te goeder trouw moet zijn, nagaan wat dienaangaande in de nieuwere wetgevingen bepaald is, kunnen wij daarbij de verschillende rechten, waarin voort-

durende goede trouw geëischt wordt gedurende den ganschen loop der verjaring, natuurlijk buiten bespreking laten en ons bepalen tot die wetgevingen, die alleen op het oogenblik van de verkrijging der zaak goede trouw eischen.

Slaan wij dan in de eerste plaats een blik op het *Fransche recht.*

Gold oudtijds [1]) ook in Frankrijk dat strenge beginsel van voortdurende goede trouw van het Kanonieke recht, in het latere Fransche recht heeft men dit standpunt verlaten. De wetgever van 1804 meende, dat het belang van de maatschappij er zich tegen verzette, dat de door de kerkelijke wetten vereischte voortdurende goede trouw een regel bleef voor den burgerlijken rechter. Hij gaf de voorkeur aan het Romeinsche recht. In art. 2269 van den Code Civil („Il suffit que la bonne foi ait existé au moment de l'acquisition") is het Romeinsch-rechtelijk beginsel dan ook gevolgd.

De leer der accessio possessionis wordt in den Code geregeld in art. 2235: „Pour compléter la prescription, on peut joindre à sa possession celle de son auteur, de quelque manière qu'on lui ait succédé, soit à titre universel ou particulier, soit à titre lucratif ou onéreux."

Dit artikel heeft, gelijk wij zien, geheel denzelfden

---

[1]) Zie hierboven, pag. 24.

inhoud als ons artikel 1995. Met uitzondering van de beginwoorden, „pour compléter la prescription," in art. 1995 vervangen door de voorzeker veel juister uitdrukking „om den tot verjaring vereischten tijd te vervullen," is het Fransche artikel blijkbaar woordelijk door onzen wetgever vertaald. De hierboven gemaakte aanmerkingen op de redactie van art. 1995 gelden dan ook evenzeer voor art. 2235 van den Code.

Ook ten opzichte van beide soorten van opvolgers gelden geen andere regels dan te onzent. Alleen moeten wij er op letten, dat er in zooverre eenig verschil bestaat met ons recht, dat in den Code Civil voor de dertigjarige verjaring niet alleen geen wettige titel, maar ook geen goede trouw geëischt wordt: art. 2262 [1]).

Heeft ons gelijkluidend art. 2004 alleen betrekking op de exstinctieve verjaring, volgens de Fransche schrijvers geldt art. 2262 C. C. ook voor de acquisitieve verjaring. Zie b. v. LAURENT [2]), die uitdrukkelijk zegt: „La prescription trentenaire est ou extinctive ou acquisitive": en eenige regels verder: „La loi dit que celui qui al-

---

[1]) Art. 2262: „Toutes les actions, tant réelles que personnelles, sont prescrites par trente ans, sans que celui qui allègue cette prescription soit obligé d'en rapporter un titre, ou qu'on puisse lui opposer l'exception déduite de la mauvaise foi."

Verg. art. 2265: „Celui qui acquiert de bonne foi et par juste titre un immeuble, en prescrit la propriété par dix ans, si le véritable propriétaire habite dans le ressort de la cour d'appel dans l'étendue de laquelle l'immeuble est situé; et par vingt ans, s'il est domicilié hors dudit ressort."

[2]) Principes de droit civil, t. XXXII, n°. 367.

lègue la prescription trentenaire n'est pas obligé d'en rapporter un titre; ce qui ne peut s'entendre que de la prescription acquisitive, puisque la prescription extinctive ne demande jamais de titre; le débiteur prescrit, au contraire, malgré son titre, et, en ce sens, contre son titre. Celui qui invoque la prescription trentenaire ne doit pas non plus être de bonne foi: on ne peut pas, dit l'article 2262, lui opposer l'exception déduite de la mauvaise foi. Cette disposition s'applique à la prescription extinctive et à la prescription acquisitive." Eveneens MARCADÉ [1]), die de accessio possessionis ook bij de dertigjarige verjaring toepast: „...si l'auteur était de mauvaise foi, le successeur particulier n'en pourra pas moins, étant de bonne foi, prescrire par dix à vingt ans: sans doute il ne pourra pas compter dans ce délai la possession de l'auteur; mais il aura le choix, ou de prescrire par trente ans en comptant cette possession, ou d'en faire abstraction pour prescrire par dix à vingt ans, choix qui n'appartiendrait pas à un successeur universel, forcément réduit dans ce cas à la seule prescription trentenaire." Vergelijk voorts DURANTON [2]), e. a.

Het gevolg hiervan is, dat de opvolger in Frankrijk dikwijls tot verjaring kan komen, waar dit bij ons door het ontbreken van goede trouw onmogelijk is. Waar wij dus in het vervolg, ten opzichte van het Fransche

---

[1]) Explic. du Code Nap., sur l'art. 2235, p. 97.

[2]) Cours de droit franç., t. XXI, nº. 240.

recht, van het vereischte van goede trouw spreken, hebben wij alleen de kortere verjaring van 10 of 20 jaar op het oog.

Ook deze onderscheiding van de kortere verjaring in eene tien- en twintigjarige, al naar gelang de ware eigenaar woont binnen het ressort van het hof, waarin het goed gelegen is, of wel daarbuiten (art. 2265 C. C.), heeft onze wetgever laten vervallen.

Hoewel de Code Civil geen voorschrift inhoudt als art. 597 B.W., en het beginsel, in de artikelen 880 en 1002 B.W. neergelegd, in het Fransche recht niet zoo algemeen geldt (zie art. 724, 1004, 1006 C. C.), wordt toch in dat recht de opvolger onder algemeenen titel met betrekking tot het bezit als vertegenwoordiger van zijn auctor beschouwd, zijn bezit als eene voortzetting van dat zijns voorgangers.

Wat de goede of kwade trouw betreft kunnen wij verwijzen naar hetgeen wij dienaangaande hierboven hebben gezegd naar aanleiding van art. 1995 B.W.

Ten opzichte van den opvolger onder bijzonderen titel is het Fransche artikel, zooals uit den inhoud blijkt, al even duister als het onze. De vraag, of deze, om het bezit van zijn voorganger bij het zijne te kunnen voegen, daartoe zelf op het oogenblik der verkrijging te goeder trouw moet zijn, laat dit artikel dan ook evenzeer onbeantwoord; ook elders verschaft de Code ons in dezen geen licht.

Door de Fransche schrijvers wordt de vraag uitvoe-

rig besproken, doch in verschillenden zin beantwoord. Verreweg de meesten echter zijn van oordeel, dat goede trouw daartoe een vereischte is, en wel in de eerste plaats op historische gronden. In het Romeinsche recht immers werd het uitdrukkelijk geëischt, terwijl men in het oude costumiere recht niet slechts op het oogenblik der verkrijging, maar gedurende den ganschen loop der verjaring te goeder trouw moest zijn. Wanneer dus de wetgever van den Code op dit punt eene nieuwe regeling had willen geven, zou hij het wel ergens uitdrukkelijk gezegd hebben. Maar het tegendeel daarvan is waar: niets wijst aan, dat men ten opzichte hiervan nieuwigheden heeft willen invoeren. Uit LOCRÉ [1]) blijkt, dat art. 2235 tot geen enkele opmerking heeft aanleiding gegeven. Vandaar dat het natuurlijk is te beslissen, dat de Code het Romeinsche beginsel gehandhaafd heeft, het beginsel dat gevolgd is door de schrijvers, die geschreven hebben voor de landen, waar de goede trouw niet vereischt werd gedurende den geheelen tijd der verjaring.

Toch zijn er enkelen, o. a. TROPLONG [2]), VAZEILLE [3]) en DALLOZ [4]), die meenen, dat de opvolger onder bij-

---

[1]) La législ. civ., comm., et crim. de la France, t. XVI

[2]) Droit civ. expl., Prescription, n°. 432.

[3]) Traité des Prescriptions, n°. 497.

[4]) Rép. de législ., de doctr. et de jurispr., t. XXXVI. Prescription, n°. 384.

zonderen titel, ook wanneer hij te kwader trouw verkreeg, recht heeft het bezit van zijn voorganger bij het zijne te voegen. Daartoe beroepen zij zich vooreerst op de algemeenheid van de woorden van art. 2235, dat geen onderscheid maakt tusschen opvolgers onder algemeenen en die onder bijzonderen titel, maar kortweg aan allen de bevoegdheid tot samenvoegen toekent. Bij de behandeling van art. 1995 B.W. hebben wij er reeds op gewezen, dat de wetgever, door uitdrukkelijk te zeggen, dat het recht tot bijtelling van het bezit des voorgangers geldt „op welke wijze men dezen ook zij opgevolgd, hetzij onder eenen algemeenen of bijzonderen titel", wel niet zal hebben willen te kennen geven, dat elk onderscheid tusschen beiden in dezen moet vervallen, maar veeleer er juist aan zal hebben willen herinneren, dat voor beide soorten van opvolging verschillende regelen de toepassing van het beginsel beheerschen.

Als een anderen grond voor hunne meening voeren zij aan, dat de wet, door de vereeniging toe te laten, het vereenigd bezit beschouwt als één onverdeeld geheel, even goed alsof dezelfde persoon zonder stoornis bezeten had. Dus, zoo redeneeren zij, is het voldoende, daar volgens art. 2269 mala fides superveniens non impedit usucapionem, dat de voorganger bij den aanvang van zijn bezit te goeder trouw was; immers alleen op dat oogenblik, als het begin van het geheele bezit, zal men behoeven te letten. Volgens hen heeft de wetgever gewild, dat het feit van overdracht niets aan het

bezit zou veranderen en het volstrekt niet gebrekkig zou maken, zoodat het voor de verjaring ten eenenmale onverschillig is, of de voorganger, die aanvankelijk te goeder trouw was, later te kwader trouw wordt, of dat de opvolger het bezit te kwader trouw verkrijgt.

Zoo beschouwt TROPLONG t. a. p. het bezit van den opvolger onder bijzonderen titel evenzeer als dat van den opvolger onder algemeenen titel als eene voortzetting van dat van den voorganger, en daarom vindt hij het onregelmatig, dat het bezit van den opvolger, die een bezit, waaraan geen enkel gebrek kleeft en dat dus vatbaar is voor de kortere verjaring, voortzet, voor die verjaring niet vatbaar zou zijn.

Ja, zeker zou dit onregelmatig zijn, zoo wij het bezit van den opvolger onder bijzonderen titel werkelijk als eene voortzetting van dat zijns voorgangers, hun vereenigd bezit als één onverdeeld geheel konden beschouwen; doch dit kunnen wij TROPLONG niet toegeven. De kooper zet niet het bezit van den verkooper voort; wel ontleent hij aan hem zijn recht, maar hij vertegenwoordigt hem niet; hij is opvolger ten aanzien van de zaak, maar niet ten aanzien van den persoon des verkoopers; derhalve is hij niet gebonden aan diens verplichtingen en is zijn bezit onafhankelijk van dat van den verkooper. Daaruit volgt, dat hij een nieuw bezit begint. Er is geen enkele andere juridische band tusschen beider bezit dan dat zij vereenigd kunnen worden om den tot verjaring vereischten tijd te vervullen. De

objectie, dat mala fides superveniens non interrumpit usucapionem, is dus in ons geval van alle beteekenis ontbloot, want wij moeten elk bezit op zich zelf beschouwen en voor de verjaring moet dus elk afzonderlijk bij den aanvang te goeder trouw zijn. Het eenig gevolg van art. 2269 is, dat het onverschillig is, of bij elk bezit in den loop daarvan kwade trouw ontstaat. Het eenig gevolg van art. 2235 in verband met art. 2269 is, dat vereeniging van de verschillende bezitten geoorloofd is, al waren *alle* bezitters te kwader trouw geworden, als zij maar te goeder trouw waren op het oogenblik, waarop zij het bezit verkregen. Dat vereenigd bezit bestaat dus in werkelijkheid uit verschillende onderscheiden bezitten, maar dan waren er ook even veel aanvangsoogenblikken van een bezit en volgens art. 2269 moet er op al die oogenblikken goede trouw aanwezig geweest zijn. De kooper, die op het oogenblik van den koop weet, dat het goed den verkooper niet toebehoort, zal zich op de goede trouw van den verkooper evenmin kunnen beroepen als hij het op diens rechtmatigen titel zou kunnen doen in geval de zijne gebrekkig was. Hij zal dus in zijn persoon alle door de wet vereischte hoedanigheden moeten vereenigen, en één van deze is goede trouw bij den aanvang van zijn bezit.

Zoo past men het beginsel der accessio possessionis binnen de grenzen der wet toe.

Wel wordt in dit systeem de opvolger onder bijzonderen titel minder gunstig behandeld dan de opvolger

onder algemeenen titel, maar dit is het noodzakelijk gevolg van ieders stelling. Immers de erfgenaam vertegenwoordigt den erflater, zet diens bezit voort; dus tusschen hen bestaat eenheid, juridische identiteit van bezit, doch van den opvolger onder bijzonderen titel kan men dit niet zeggen. Dit wordt dan ook door bovengenoemde schrijvers vergeten, wanneer zij art. 2235 beschouwen als eene uitzondering op art. 2269 en, om dit aan te toonen, wijzen op den opvolger onder algemeenen titel, die anders ook het recht niet hebben zou het bezit van zijn auctor bij het zijne te voegen, wanneer hij zelf te kwader trouw is, terwijl het tegendeel toch waar is.

Maar wanneer wij ten slotte bedenken, dat de Fransche wetgever den voor verjaring vereischten duur van het bezit verkort heeft *ter wille van de goede trouw*, mogen wij dan aannemen, dat het de bedoeling van dien wetgever geweest is, dat de opvolger onder bijzonderen titel, door van het bezit zijns voorgangers gebruik te maken, den eigendom verkrijgen kan, zonder één oogenblik te goeder trouw geweest te zijn? Zou dan het vereischte van goede trouw eigenlijk nog wel eenige beteekenis hebben?

Tot de schrijvers, die onze meening zijn toegedaan, behooren o. a. TOULLIER[1]), DELVINCOURT [2]), DURANTON [3]),

[1]) Le droit civ. franç., t. XXII, no. 241.

[2]) Cours de Code Civil, t. VI, p. 152 s.

[3]) Cours de droit franç., t. XXI, no. 241.

LAURENT [1]), MARCADÉ [2]), AUBRY ET RAU [3]), BOILEUX [4]), LE ROUX DE BRETAGNE [5]).

Van deze schrijvers zegt MARCADÉ [6]) o. a. het volgende: „...si, au contraire, l'auteur était de bonne foi, et le successeur particulier de mauvaise foi, ce dernier, qui dans l'hypothèse précédente [7]) avait plus d'avantages qu'un successeur universel, en aurait moins ici: tandis que ce successeur universel (puisque sa possession n'est que la continuation de celle de son auteur) prescrirait par dix à vingt ans, malgré sa mauvaise foi personnelle, le successeur particulier, lui, ne pourrait dans ce même cas prescrire que par trente ans."

Vervolgens bestrijdt hij de leer van TROPLONG, aan het slot van welke bestrijding wij lezen: „La solution de M. TROPLONG est donc inadmissible à tous égards; et on pourrait ajouter qu'elle eût dû l'être pour lui plus encore que pour nous. Le savant magistrat, en effet, ne se contente pas, comme nous, de trouver *indulgente* la disposition qui absout un possesseur de sa mauvaise foi postérieure, à raison de sa bonne foi originaire; il

---

1) Principes de droit civil, t. XXXII, n°. 358.

2) Explic. du Code Nap., sur l'art. 2235.

3) Cours de droit civ. franç., d'après la méthode de ZACHARIAE, t. II, § 218, p. 385.

4) Comm. sur le Code Civil, sur l'art. 2235, p. 879.

5) Nouveau traité de la prescr., t. I, n°. 353.

6) t. a. p., p. 97.

7) Zie aangehaalde plaats op pag. 67 van dit proefschrift.

est bien autrement sévère pour cette disposition; ne remarquant pas le motif, bien raisonnable ce nous semble, que nous venons d'en donner, il la trouve inexplicable et la déclare nettement *en opposition avec la morale* (n°. 936). Or si cette idée était vraie, si l'art. 2269 était contraire à la morale, quand, à raison de la bonne foi du moment de l'acquisition, il efface la mauvaise foi finale de l'acquéreur, comment donc pourrait-on en étendre le bénéfice, par une prétendue analogie qui est loin d'exister, au fripon qui achète de mauvaise foi, sous le prétexte qu'il y a eu bonne foi chez son vendeur? Si dans le cas d'un possesseur plus malheureux que coupable, c'était une immoralité, que serait-ce donc dans le second cas? Evidemment, M. TROPLONG est encore ici dans l'erreur: telle qu'elle existe dans le Code, la disposition de l'art. 2269 n'est qu'indulgente et non point immorale; mais elle le deviendrait, et d'une manière profonde, si on lui donnait l'extension proposée par le savant magistrat et que repoussent avec raison les autres auteurs."

Ook vinden wij voor onze meening steun bij ZACHARIAE [1]), die t. a. p. zegt: „De ce que, pour prescrire par dix ans, il faut être de bonne foi, il résulte que l'ayant droit à titre particulier, qui veut joindre à sa possession celle de son auteur, doit être personnellement de bonne foi."

---

[1]) Le droit civ. franç., t. V, p. 321.

In de tweede plaats wordt door het *Italiaansch Burgerlijk Wetboek* alleen op het oogenblik der verkrijging goede trouw geëischt (art. 702 al. 2 en 2137).

De leer der accessio possessionis wordt door dit wetboek niet in den titel van verjaring, maar in dien van bezit geregeld, en wel in art. 693, dat zegt:

„La possession continue de droit dans la personne du successeur à titre universel.

Le successeur à titre particulier peut joindre à sa possession celle de son auteur pour en invoquer les effets et en jouir."

Ziedaar nu in korte maar duidelijke woorden het onderscheid weergegeven tusschen den opvolger onder algemeenen en dien onder bijzonderen titel; geen gelijkstelling, zooals in ons Burgerlijk Wetboek en in den Code, die tot verwarring aanleiding geeft, maar eene tegenstelling. Zonder behulp van andere artikelen zien wij, dat er tusschen beide soorten van opvolgers verschil bestaat en waarin dat verschil gelegen is: de opvolger onder algemeenen titel zet het bezit en den persoon van zijn voorganger voort, bij den opvolger onder bijzonderen titel is dit niet het geval; bij het bezit van den eersten wordt dat van zijn auctor van rechtswege gevoegd, daar beider bezit één onverdeeld geheel vormt, geen schijnbare vrijheid tot bijvoeging, die inderdaad eene verplichting is; bij den ander daarentegen volkomen vrijheid daartoe.

Wel wordt de vraag, of de opvolger onder bijzonde-

ren titel, om van dit recht gebruik te kunnen maken, te goeder trouw moet verkregen hebben, ook in dit artikel niet uitdrukkelijk beantwoord, maar is dat bij deze redactie eigenlijk wel noodig? Naar onze bescheiden meening toch vloeit uit art. 693 duidelijk voort, dat hij daartoe zelf een bezit ad usucapionem moet hebben en dus ook op het oogenblik der verkrijging te goeder trouw moet zijn.

Ook het *Entwurf eines bürgerl. Gesetzbuches für das Königreich Bayern* stelt zich tevreden met goede trouw tijdens de verkrijging (III, art. 133).

Evenals in het Italiaansche Burgerlijk Wetboek wordt ook in dit ontwerp uitdrukkelijk onderscheid gemaakt tusschen den opvolger onder algemeenen en dien onder bijzonderen titel. De accessio possessionis wordt voor beide soorten van opvolgers afzonderlijk geregeld in de artikelen 140 en 142 van het derde deel.

Vooraf bepaalt art. 137, dat de in den persoon des erflaters bestaande beletselen der verjaring op den erfgenaam overgaan; terwijl de verjaring van den opvolger onder bijzonderen titel niet verhinderd wordt door de beletselen in den persoon van zijn voorganger. [1])

---

[1]) Art. 137: «Die in der Person des Erblassers hinsichtlich der Ersitzung einer Sache bestehenden Hindernisse gehen auf den Erben über.

Dem Sondernachfolger im Besitze stehen die in der Person seines Rechtsvorgängers begründeten Hindernisse der Ersitzung nicht entgegen."

Voor den erfgenaam wordt dit dan nader uitgewerkt in art. 142: „Die von dem Erblasser begonnene Ersitzung geht, so weit er sie bis zu seinem Tode ununterbrochen fortgesetzt hat, auf den Erben über, vorausgesetzt, dasz nicht vor ihm ein Anderer den Besitz der Sache erlangt hat."

Voor den opvolger onder bijzonderen titel geldt art. 140, waarvan de eerste alinea aldus luidt: „Der Sondernachfolger kann seiner Ersitzungszeit die Besitzzeit seines Rechtsvorgängers hinzurechnen, vorausgesetzt, dasz dessen Besitz die zur fraglichen Ersitzung erforderlichen Eigenschaften gehabt hat und ohne Unterbrechung auf den Sondernachfolger übergegangen ist."

Het verschil tusschen beide soorten van opvolgers springt hier dus ook zeer duidelijk in het oog.

Tevens zien wij, dat, wat den opvolger onder bijzonderen titel betreft, voor de accessio possessionis als voorwaarde gesteld wordt, dat het bezit van den voorganger aan de voor verjaring gestelde eischen beantwoorde en bovendien dat het zonder stoornis op den opvolger overgegaan zij, terwijl over het bezit van den opvolger gezwegen wordt. Uit dit stilzwijgen echter blijkt duidelijk, dat de wetgever als vanzelf sprekend aannam, dat ook laatstbedoeld bezit aan die eischen voldoen moet.

Wij mogen dus aannemen, dat ook in het Beiersche ontwerp de door ons gestelde vraag in dien zin wordt beantwoord, dat het bezit van den opvolger onder bij-

zonderen titel, om met dat van den voorganger vereenigd te kunnen worden, een bezit ad usucapionem zijn moet.

Eindelijk staat, gelijk wij in het eerste hoofdstuk gezien hebben, ook het *Entwurf eines bürgerl. Gesetzbuches für das Groszherzogthum Hessen* op hetzelfde standpunt. (II, tit. V, art. 45 al. 1).

In art. 51 van bovengenoemden titel wordt het onderscheid tusschen den erfgenaam en den opvolger onder bijzonderen titel wederom zeer juist weergegeven. Dit artikel toch zegt: „Ein Erbe kann, als solcher, fremde Sachen, die er im Nachlasse vorfindet, nur insofern ersitzen, als sie auch der Erblasser, wenn er noch lebte, zu ersitzen im Stande gewesen wäre.

Dagegen wird kein Nachfolger aus einem besonderen Rechtstitel verhindert, die Ersitzung von dem Tage seiner Besitzerwerbung anzufangen, wenn auch sein Vormann die Sache nicht hätte ersitzen können."

Het voorafgaand artikel 50 regelt de accessio possessionis: „Jeder Besitzer kann sich, zur Vollendung der Ersitzung, die Besitzzeit seines Vormannes anrechnen, ohne Unterschied, ob er aus einem allgemeinen oder besonderen, entgeltlichen oder unentgeltlichen Titel an dessen Stelle getreten ist.

Diese Anrechnung findet jedoch zur Vollendung der *ordentlichen* Ersitzung nur statt, wenn der Besitz des Vormannes im Gefolge eines rechtmäszigen Erwerbtitels

in redlichem Glauben erworben, offen, ruhig fortgesetzt worden und auf den Nachfolger übergegangen war, ohne dasz eine Unterbrechung statt gefunden hat.

Bei der Anrechnung des Besitzes zur Vollendung der *auszerordentlichen* Ersitzung kommt weder ein Erwerbtitel, noch dessen Rechtmäszigkeit und eben sowenig der redliche Glaube des Vormannes in Betracht."

Uit dit artikel blijkt, dat het ontwerp onderscheid maakt tusschen eene ordentliche en eene auszerordentliche Ersitzung, en dat de voorwaarden voor accessio possessionis verschillend gesteld worden, al naar gelang men door de eene of de andere soort van verjaring den eigendom verkrijgen kan, welke voorwaarden trouwens geheel in overeenstemming zijn met de in de artikelen 36 [1]) en 48 [2]) van denzelfden titel respectievelijk voor beide soorten van verjaring gestelde vereischten.

Evenals het ontwerp voor Beieren zwijgt dus ook

---

[1]) Art. 36: «Wer den Besitz einer Sache oder eines Rechtes im Gefolge eines rechtmäszigen Erwerbtitels in redlichem Glauben erlangt und während der ordentlichen Ersitzungszeit offen, ruhig und ununterbrochen fortgesetzt hat, erwirbt diese Sache oder dieses Recht durch *ordentliche* Ersitzung.»

[2]) Art. 48: «Wer den Besitz einer Sache oder eines Rechtes während dreiszig Jahren offen, ruhig und ununterbrochen fortgesetzt hat, erwirbt die Sache oder das Recht durch *auszerordentliche* Ersitzung.»

Verg. ook art. 49: «Wer sich auf eine auszerordentliche Ersitzung stützt, ist nicht schuldig, einen anderen Titel für die Erwerbung des Besitzgegenstandes anzugeben.

Auch kann ihm die Einrede, dasz er in unredlichem Glauben gewesen sei, nicht entgegengesetzt werden.»

dit ontwerp in het artikel, dat de accessio possessionis regelt, over het bezit van den opvolger, doch dat uit dit stilzwijgen mag worden afgeleid, dat dit bezit evenzeer als dat van den voorganger, waar het opvolging onder bijzonderen titel geldt, een bezit ad usucapionem zijn moet, blijkt uit de toelichting op het ontwerp, waarin zulks uitdrukkelijk geëischt wordt met de volgende woorden: „Endlich musz auch Derjenige, welchem die accessio possessionis zu Statten kommen soll, selbst einen zur fraglichen Ersitzung qualificirten Besitz haben". [1])

Derhalve zal de opvolger onder bijzonderen titel voor de „ordentliche Ersitzung" op het oogenblik der verkrijging te goeder trouw moeten zijn; voor de „auszerordentliche Ersitzung" zal dit niet noodig wezen, daar voor deze, overeenkomstig art. 48 j°. 49, geen goede trouw gevorderd wordt.

---

§ 3. Nederlandsch recht.

De verjaring, zooals ons *Oud-Hollandsch recht* die kende, wordt uitvoerig besproken door ULRICH HUBER: „Heedensdaegse Rechtsgeleertheyt", Boek II, Kap. XI.

Uit dit werk blijkt ons, dat oudtijds ten opzichte van de accessio possessionis hetzelfde gold als in ons

---

[1]) Daarna wordt in de toelichting het verschil aangegeven tusschen den erfgenaam en den opvolger onder bijzonderen titel.

tegenwoordig recht; in het algemeen was de regeling echter uitvoeriger en duidelijker. Van de vraag, waartoe ons art. 1995 B.W. aanleiding geeft, was dan ook in het Oud-Hollandsch recht geen quaestie; uitdrukkelijk toch werd voor voorganger en opvolger onder bijzonderen titel beiden, wil er van eene vereeniging van hun bezit sprake zijn, goede trouw geëischt.

Na gezegd te hebben, dat de erfgenaam, al meent hij, dat het goed hem toebehoort, zelf geen verjaring kan beginnen, als de overledene te kwader trouw was en wist dat het goed hem niet toekwam, terwijl hij omgekeerd de door den erflater begonnen verjaring kan voortzetten, al is hij zelf te kwader trouw, laat HUBER [1]) volgen:

„In bysondere navolgers, als kopers, schenknemers, en die by uiterste wille yets gemaekt wordt, is het een weinig anders gelegen; want sy konnen tot haer voordeel gebruiken de tijdt van bezittinge, in welke haer voorgangers het goedt hebben gehadt, mits dat sy beyde van *goeder trouwe* zijn geweest.

Want soo de voorgaende bezitter al hadde gelooft, dat het goedt sijn eygen was, en in diervoegen meer als de helfte des tijdts verlopen mochte zijn, soo kan echter de koper of schenknemer de verjaringe niet voltrecken, indien hy kennisse heeft, dat het goedt een ander toebehoort.''

Daarna bespreekt hij het feit, dat de opvolger onder bij-

---

[1]) t. a. p., n°. 18 en 19.

zonderen titel, in tegenstelling met den erfgenaam, eene nieuwe verjaring kan beginnen, met de volgende woorden:

„Maer hier in is sijn geleegentheyt wederom beter, als die van de erfgenaem, dat hy van goeder trouwen zijnde, een begin van de bruik-verkrijginge kan maken, alschoon sijn voorganger ter sake quader trouwen, sulks niet hadde konnen doen.

De reeden is, om dat de bysondere navolgers niet verstaen worden een persoon te zijn met de geene, van de welke sy de goederen bekomen hebben."

Ook volgens Joh. Voet kunnen de tijden van het bezit van verkooper en kooper alleen dan samengevoegd worden, wanneer beiden te goeder trouw zijn, zooals blijkt uit zijn „Commentarius ad Pandectas", lib. XLI, tit. III, n°. 16, waar hij o. a. zegt: „Non enim aliter inter emtorem et venditorem tempora conjunguntur, quam si uterque in bona fide sit, sic ut neque vitiosae possessioni ulla possit accedere, nec vitiosa ei, quae vitiosa non est. Neque dubium, quin et plurium successorum particularium possessio recte jungatur, si modo nullus intermedius in mala fide fuerit." En eenige regels verder: „De caetero neque possessio bonae fidei venditoris similiumque prodest emtori mala fide possessionem acquirenti, cum accessio nobis prodesse non possit, ubi nobis possessio propria prodesse nequit; neque ex opposito mala fides autoris emtori bona fide rem adepto nocet, quo minus ipse a se usucapionem ordiatur."

Van dezelfde meening is Hugo de Groot in zijne

„Inleiding tot de Hollandsche rechtsgeleerdheid", boek II, deel 7 § 2, waar wij lezen: „De tyden van verkooper en kooper werden vervolgens gerekend, mits dat zy beide bezaten ter goeder trouwe."

In het „Rooms-Hollandts-reght" van Simon van Leeuwen wordt de accessio possessionis niet besproken.

Dat de goede trouw, volgens Huber, in het Oud-Hollandsch recht ook alleen op het oogenblik der verkrijging geëischt werd, hebben wij reeds in het eerste hoofdstuk gezien.

Het *Ontwerp Burgerlijk Wetboek van 1820* spreekt over de accessio possessionis in 2 artikelen: art. 1039 („Het bezit van hem, die de zaak voor den tegenwoordigen bezitter bezeten heeft, komt dezen laatsten niet te stade, dan alleen, wanneer hij de zaak door wettigen regts-overgang mogt bekomen hebben") en art. 1040 al. 2 („Wanneer het bezit, volgens het bepaalde bij het vorig artikel, gecontinueerd is, wordt de goede trouw alleen van den laatsten bezitter in aanmerking genomen").

Dit ontwerp eischt dus met zooveel woorden, dat de verkrijger, die het bezit van zijn voorganger bij het zijne wil voegen, te goeder trouw zij, terwijl het, in afwijking van andere wetboeken, onverschillig is, of de voorganger al of niet te goeder trouw was. Daar echter art. 1040 in al. 1 [1]) over voortdurende goede trouw

---

[1]) Zie hierboven, pag. 29.

spreekt en in al. 3 zegt, dat bij een tienjarig bezit in het geheel geen goede trouw gevorderd wordt, is het zeer waarschijnlijk, dat al. 2 voortdurende goede trouw op het oog heeft; in welk geval de bepaling zeker niet minder eigenaardig wordt.

Intusschen geldt dit alleen van roerende goederen. Daar toch al. 1 van art. 1040 bepaaldelijk over roerende goederen handelt, kan al. 2 alleen deze op het oog hebben.

Voor onroerende goederen geeft het ontwerp, ten opzichte van de accessio, geen nadere voorschriften. Wel bepaalt art. 1041 analogisch voor onroerende goederen wat art. 1040 voor roerende voorschrijft, doch de alinea van art. 1040, die over de accessio handelt, komt in art. 1041 niet voor.

In welken zin moeten wij nu de vraag voor *ons hedendaagsch recht* beantwoorden?

Gaan wij hiertoe in het kort na wat wij hierboven breeder hebben uiteengezet, dan zien wij, dat in het Romeinsche recht voor den opvolger onder bijzonderen titel, die het bezit van zijn voorganger bij het zijne wil voegen, uitdrukkelijk werd geëischt, dat hij daartoe op het oogenblik der verkrijging te goeder trouw zou zijn; dat het Kanoniek recht zich er niet mee tevreden stelde, dat de verkrijger bij den aanvang van zijn bezit te goeder trouw was, maar zelfs eischte, dat hij dit gedurende den ganschen loop der verjaring blijven zou; dat dit

strenge beginsel door de meeste wetboeken van den nieuweren tijd gevolgd is; dat het eveneens gold in het oude Fransche costumiere recht, en dat DOMAT en evenzeer POTHIER nog op hetzelfde standpunt stonden, doch dat dit door den Code Civil weer verlaten is en vervangen door het beginsel van het Romeinsche recht, dat alleen op het oogenblik der verkrijging goede trouw eischt. Wij hebben gezien, dat het artikel van den Code, waarin de accessio possessionis geregeld wordt, de vraag, of de opvolger onder bijzonderen titel, om van dit recht gebruik te kunnen maken, te goeder trouw moet verkregen hebben, onbeantwoord laat, doch dat de meeste Fransche schrijvers met ons van oordeel zijn, dat goede trouw in dit geval een vereischte is. Wij hebben verder gezien, dat wij voor het Italiaansche Burgerlijk Wetboek, het Ontwerp Burgerlijk Wetboek voor het Koninkrijk Beieren en het Ontwerp Burgerlijk Wetboek voor het Groothertogdom Hessen, die evenmin als de Code het beginsel van voortdurende goede trouw van het Kanonieke recht hebben overgenomen, hetzelfde mogen aannemen. En wat ons recht betreft is ons uit DE GROOT, HUBER en VOET gebleken, dat het in de 17[de] en het begin der 18[de] eeuw bij ons gebruikelijk was, voor den opvolger onder bijzonderen titel, die van de accessio possessionis gebruik wilde maken, goede trouw te eischen. Als wij daarbij nu bedenken, dat het recht van den Code tot 1838 te onzent gegolden heeft, dat ons artikel 1995 B.W. nagenoeg eene woordelijke vertaling is van

het Fransche artikel over accessio possessionis, en eindelijk dat, zooals uit VOORDUIN blijkt, bij de behandeling van het artikel in de Kamer over deze quaestie geen woord gesproken is, dan is er toch zeker veel reden om ook voor ons recht de in Frankrijk vrij algemeen geldende meening aan te nemen, dat de opvolger ònder bijzonderen titel tijdens de verkrijging te goeder trouw moet zijn om, tot vervulling van den tot verjaring vereischten tijd, het bezit van zijn voorganger bij het zijne te kunnen voegen. [1])

Bovendien schijnt het ons toe, dat men voor ons recht nog veel eer tot deze conclusie moet komen dan voor het Fransche recht, daar de goede trouw ten opzichte van de verjaring te onzent een grooter rol speelt dan in Frankrijk. Volgens ons Burgerlijk Wetboek toch is geen verjaring mogelijk zonder goede trouw op het oogenblik der verkrijging, volgens den Code is dit wel mogelijk, immers voor de dertigjarige verjaring wordt zij niet vereischt. De Fransche wetgever schijnt dus niet zoo sterk aan de goede trouw te hechten als de onze.

Ten slotte willen wij nog met een enkel woord wijzen op het feit, dat, sedert het Kanoniek recht voortdurende goede trouw geëischt heeft gedurende den ganschen loop der verjaring, dit beginsel door de meeste wetboeken gevolgd is. Ja, wij zouden wel kunnen

---

[1]) Verg. hierbij de door ons op pag. 71 en vlg., bij de bespreking van art. 2235 van den Code Civil, aangevoerde argumenten.

zeggen: voortdurende goede trouw is regel, goede trouw op het oogenblik der verkrijging alleen, is uitzondering. Van de wetboeken, waarin wij deze uitzondering aantreffen, geeft het Italiaansche Burgerlijk Wetboek, gelijk wij zagen, tot de hierboven besproken vraag geen aanleiding, immers wij mogen aannemen, dat dit wetboek voor den verkrijger onder bijzonderen titel, die het bezit van zijn voorganger bij het zijne wil voegen, goede trouw eischt. Hetzelfde geldt van het Ontwerp Burgerlijk Wetboek voor het Koninkrijk Beieren en het Ontwerp Burgerlijk Wetboek voor het Groothertogdom Hessen, voor welk laatste ontwerp het bovendien in de toelichting ipsis verbis gevorderd wordt. De eenige wetboeken, voor welke de vraag beantwoord moet worden, zijn dus ons Burgerlijk Wetboek en de Code Civil. Waar die wetboeken nu niet uitdrukkelijk zeggen, dat de opvolger onder bijzonderen titel in dit geval van den regel van goede trouw mag afwijken, daar mogen wij zulks ook niet aannemen, immers exceptio est strictissimae interpretationis.

Onze schrijvers laten zich over de vraag niet uit, of uiten hunne meening zonder daarvoor eenigen grond van beteekenis aan te voeren.

Zoo meent Mr. Asser [1], dat het bij verjaring slechts aankomt op de goede trouw van hem, die de zaak *het eerst* heeft verkregen, alleen op grond, dat men „zonder

[1] Handl. II, bl. 100.

beperking volgens art. 1995 B.W. zijn eigen *bezit bij* dat van zijnen voorganger mag voegen, op welke wijze men dezen zij opgevolgd."

Dat Mr. DIEPHUIS van tegenovergestelde meening is, blijkt uit zijn N. B. R. VI, bl. 464, waar hij, de vereischten voor accessio possessionis besprekende, o. a. zegt: „Eindelijk is noodig, dat het bezit, 't welk men bij het zijne voegen wil, ook zelf de vereischten heeft, die tot verjaring worden gevorderd, daar het anders even weinig met een daarop volgend bezit, als op zich zelf, daartoe zou kunnen leiden." Uit de woorden „ook zelf" volgt toch duidelijk, dat hij stilzwijgend aanneemt, dat ook het bezit van den opvolger die vereischten in zich vereenigen moet [1]).

Stellen wij nu echter een oogenblik de mogelijkheid, dat de opvolger onder bijzonderen titel, om den tijd van het bezit zijns voorgangers bij dien van zijn eigen bezit te kunnen voegen, niet te goeder trouw behoeft verkregen te hebben; wat is dan het gevolg? Dat de bezitter in vele gevallen het wettelijk vereischte van goede trouw zal kunnen ontduiken door van zijn recht tot accessio possessionis gebruik te maken. Zou dan de wetgever niet optreden als beschermer van de kwade trouw? Welnu, dit kan toch zijne bedoeling niet geweest zijn.

Toen men in Frankrijk bij de behandeling van den Code boven het strengere beginsel van het Kanonieke recht

---

[1]) Zie ook LAND, Verklaring B. W. II, bl. 185, noot 2.

de voorkeur gaf aan het Romeinsche beginsel, noemde de regeering onder de redenen, die daartoe hadden geleid, deze, dat de algemeene welvaart en vrede zulks eischten. De kwade trouw, die gedurende de verjaring kan opkomen, werd gezegd, blijve een persoonlijk feit voor hem, die bezig is door verjaring te verkrijgen; door zijn geweten worde hij veroordeeld. En de Fransche schrijvers doen een beroep op de toegevendheid. Men zou, volgens hen, buitengewoon streng moeten zijn om te eischen, dat hij, die te goeder trouw verkregen heeft en betaald heeft, van de zaak afstand moet doen, omdat hij in den loop van het bezit bemerkt, dat hij verkregen heeft a non vero domino en dus geen eigenaar is. Nu is het zeker waar, dat een dergelijk persoon eenige toegevendheid waardig schijnt, maar kan men dat nu ook zeggen van hem, die reeds op het oogenblik der verkrijging weet, dat de zaak den ander niet toebehoort? Immers neen; deze laatste toch verdient geenszins eenige toegevendheid; zijn persoonlijk bezit is bij den aanvang met een gebrek behept. Of is er geen onderscheid tusschen hem, die te goeder trouw verkrijgt, maar later te kwader trouw wordt, ziende dat de zaak hem niet toebehoort, en hem, die te kwader trouw verkrijgt van een bezitter te goeder trouw? En toch, dat verschil verdwijnt geheel, zoo men aanneemt, dat de verkrijger onder bijzonderen titel, ook wanneer hij te kwader trouw is, het bezit van zijn voorganger bij het zijne mag voegen.

Neen, op die manier zou men tot eene schikking komen met de kwade trouw, zou de wetgever, wij herhalen het, de kwade trouw begunstigen. Dan zouden wij liever de voorkeur geven aan de strengheid van het Kanonieke recht, dat zulks ten eenenmale onmogelijk maakt.

Ook uit dit oogpunt beschouwd moeten wij dus aannemen, dat onze wetgever voor den opvolger onder bijzonderen titel, die van het in art. 1995 B.W. toegekende recht gebruik wil maken, eischt, dat hij het bezit te goeder trouw verkregen heeft.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

De opvolger onder bijzonderen titel, die tot vervulling van den tot verjaring vereischten tijd het bezit van zijn voorganger bij het zijne wil voegen, moet te goeder trouw zijn op het oogenblik, waarop hij de zaak verkrijgt.

II.

Ook eene dwaling in rechte kan tot grondslag van een bezit te goeder trouw dienen.

III.

De voorschriften, in art. 979 B.W. voor het depôt van een olographischen uitersten wil gegeven, zijn onvolledig en kunnen tot verwarring en misbruik aanleiding geven.

Het ware wenschelijk, dat de akte van bewaargeving

op den omslag van den uitersten wil moest gesteld worden, indien deze verzegeld aan den notaris wordt aangeboden.

IV.

Het is onmogelijk een testament bij openbare akte volgens de voorschriften der wet op te maken.

Al. 2 van art. 986 B.W. zou aldus moeten luiden: Indien de opgave buiten de tegenwoordigheid der getuigen is gedaan, moet de erflater zijn wil nader zakelijk, in tegenwoordigheid der getuigen, opgeven.

V.

Zakelijke rechten op eens anders goed, die vatbaar zijn voor bezit, kunnen door verjaring verkregen worden.

VI.

De eischen door art. 991 B.W. gesteld voor de getuigen van een uitersten wil zijn te streng.

VII.

De beëediging der deskundigen van art. 275 W. v. K. kan niet meer gevorderd worden *na* de taxatie.

VIII.

Art. 437 W. v. K. is niet limitatief.

IX.

Eene spoorwegmaatschappij is niet verplicht aan den reiziger de schade te vergoeden, geleden door het missen van de aansluiting met een anderen trein.

X.

Volgens ons Wetboek van Koophandel zijn zeevisschersvaartuigen als zeeschepen te beschouwen.

XI.

Wederinvoering van Rechtbanken van Koophandel in ons land is niet wenschelijk.

XII.

De Koningin, gemalin des Konings, en de leden van het Koninklijk Huis zijn niet strafrechtelijk vervolgbaar.

XIII.

Ten onrechte is beweerd, dat de instelling van „Kamers van arbeid en nijverheid" *bij de wet* eene inbreuk zou zijn op de beginselen van ons Staatsrecht.

XIV.

Natuurlijke kinderen, die Nederlanders zijn ingevolge art. 1*c* of 1*d* van de wet van 12 December 1892 (Stbl. n°. 268), verliezen het Nederlanderschap niet, wanneer zij worden erkend door een vreemdeling.

XV.

De vereischten voor strafbare poging tot diefstal zijn aanwezig wanneer iemand, wederrechtelijk eens anders woning binnengedrongen, met het voornemen daar iets te ontvreemden, hierin, na de noodige maatregelen tot ontvluchting te hebben genomen, door de komst des eigenaars verhinderd wordt, ook al heeft hij nog niets weggenomen.

XVI.

De in art. 82 Wetboek van Strafrecht genoemde gevallen van zwaar lichamelijk letsel zijn enunciatief.

XVII.

De rechtsgrond van de strafbaarheid der poging is niet gelegen in het strafwaardige van den misdadigen wil, maar in het gevaar, dat voor het object van de strafbare handeling is ontstaan.

XVIII.

In eene dagvaarding ter zake van valschheid in geschrifte moet het beoogde gebruik feitelijk nader omschreven zijn.

XIX.

Imperatieve toerekening der preventieve hechtenis op de opgelegde straf verdient de voorkeur boven facultatieve toerekening.

XX.

Het is wenschelijk het maximumbedrag, waarover aan inleggers in de Rijks-postspaarbank rente wordt vergoed, hooger te stellen dan *f* 800 (Art. 8 der wet van 25 Mei 1880 — Stbl. n°. 88).

XXI.

Aanbeveling verdient artikel 4 van het regeeringsontwerp van 1893 tot wijziging en aanvulling van de wet van 25 Mei 1880, tot instelling eener Rijks-postspaarbank, in welk artikel aan de inleggers in deze spaarbank het recht wordt toegekend voor hun te-goed of een gedeelte van dat te-goed een aandeel te bekomen in het kapitaal, dat ten name dezer spaarbank in het Grootboek der Nationale Schuld is ingeschreven, en dit aandeel geheel of voor een deel bij de Rijks-postspaarbank te gelde te maken.

XXII.

Volgens het Romeinsche recht was het mogelijk door vormlooze herroeping aan een testament zijne kracht te ontnemen.

Typ. van J. VAN BOEKHOVEN — Utrecht.